

Falster Statsskovdistrikt

**Erhvervs- og velfærdsøkonomisk analyse af
Nationalpark Møn**

SCENARIER OG ØKONOMISKE ANALYSER

Juli 2005

Falster Statsskovdistrikt

Erhvervs- og velfærdsøkonomisk analyse af Nationalpark Møn

SCENARIER OG ØKONOMISKE ANALYSER

Juli 2005

01	Basis-foreløbig	06/07/05	BHH	CSS	HHK
Udgave	Betegnelse/Revision	Dato	Udført	Kontrol	Godkendt

Rådgivende ingeniører
og planlæggere A/S
Tilsluttet F.R.I

Sortemosevej 2
DK-3450 Allerød

Telefon 4810 4200
Fax 4810 4300
E-mail niras@niras.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	INDLEDNING	4
2.	SAMMENFATNING	5
2.1	Erhvervs- og velfærdsøkonomi	5
2.2	Effektvurdering og beregningsforudsætninger.....	6
2.2.1	Naturgenopretning - planscenariet.....	6
2.2.2	Urørt skov og skovgræsning - planscenariet.	7
2.2.3	Jagt og fiskeri - planscenariet	7
2.2.4	Kulturmiljøer - planscenariet.....	7
2.2.5	Erhvervsudvikling - planscenariet	7
2.2.6	Turisme, ejendomspriser og bosætning - planscenariet.....	8
2.2.7	Rekreativ værdi.....	8
2.2.8	Formidling, friluftsliv og driftsbudget.....	8
2.3	Velfærdsøkonomi.	8
2.4	Erhvervs- og budgetøkonomi.	10
2.5	Alternativer og følsomhedsanalyser	11
3.	METODE OG PROCES.....	12
3.1	Scenariemetode og proces	12
3.2	Økonomiske analyser	13
4.	ERHVERV OG BESKÆFTIGELSE PÅ MØN	15
4.1	Befolkningsudvikling	15
4.2	Befolkningens uddannelse.....	16
4.3	Erhverv og arbejdsmarked.....	17
4.4	Opsummering	19
5.	SCENARIER	20
5.1	Indledning.....	20
5.2	Scenariebeskrivelser og effektvurdering	21
5.3	Planscenariet (scenarium 3).....	21
5.3.1	Indledning	21
5.3.2	Naturgenopretning	22
5.3.3	Urørt skov og skovgræsning	22
5.3.4	Jagt og fiskeri.....	22
5.3.5	Kulturmiljøer	23

5.3.6	Erhvervsudvikling.....	23
5.3.7	Turisme, ejendomspriser og bosætning.....	23
5.3.8	Rekreativ værdi.....	23
5.3.9	Formidling, friluftsliv og driftsbudget.....	23
5.4	Den mørkegrønne mindre nationalpark - fokus på natur, geologi og kulturhistorie (scenarium 1)	24
5.4.1	Vision.....	24
5.4.2	Fysisk afgræsning	24
5.4.3	Friluftsliv	24
5.4.4	Jagt.....	24
5.4.5	Bevaring af kulturmiljøer	25
5.4.6	Stigning i ejendomspriser	25
5.4.7	Erhvervsudvikling.....	25
5.4.8	Skovbrug.....	25
5.4.9	Markedsføring og turisme.....	25
5.4.10	Naturbeskyttelse på privatejede arealer	25
5.4.11	Statslig naturgenopretning	25
5.4.12	N-reduktion.....	26
5.4.13	Gamle driftsformer og urørt skov	26
5.4.14	Geocenter Møns Klint.....	26
5.4.15	Rekreativ værdi.....	26
5.4.16	Driftsbudget/administration.....	26
5.5	Den lysegrønne store nationalpark – fokus på friluftsliv, bosætning og turisme (scenarium 2).....	26
5.5.1	Vision.....	27
5.5.2	Fysisk afgræsning	27
5.5.3	Friluftsliv	27
5.5.4	Jagt og fiskeri.....	27
5.5.5	Bevaring af kulturmiljøer	27
5.5.6	Ejendomspriser og bosætning.....	27
5.5.7	Markedsføring og turisme.....	27
5.5.8	Formidling	28
5.5.9	Parkinfrastruktur	28
5.5.10	Rekreativ værdi.....	28
5.5.11	Driftsbudget/administration.....	29
6.	ØKONOMISKE ANALYSER	30
6.1	Indledning.....	30
6.2	Effekter	31
6.3	Økonomisk overskud og beskæftigelseseffekt.....	32
6.3.1	Samfunds- og erhvervsøkonomisk overskud.....	32
6.3.2	Beskæftigelseseffekt	33

6.4	Priser.....	33
6.5	Skatteforvridningstab	34
6.6	Følsomhedsanalyse.....	35
6.7	Praktisk fremgangsmåde	35
6.7.1	Park infrastruktur	35
6.7.2	Omlægning af landbrugsjord	36
6.7.3	Øgede ejendomsværdier	39
6.7.4	Jagt og fiskeri.....	40
6.7.5	Naturgenopretning og naturpleje	41
6.7.6	Formidling og markedsføring.....	41
6.7.7	Turisme	41
6.7.8	Bosætning	45
6.7.9	Offentlig planlægning og private investeringer.....	47
6.7.10	Reduktion af kvælstof (N)	47
6.7.11	Rekreative værdier.....	47
6.7.12	Øvrige parametre	49
6.8	Velfærdsøkonomisk analyse.....	49
6.8.1	Scenarium 1	50
6.8.2	Scenarium 2	51
6.8.3	Scenarium 3	52
6.8.4	Følsomhedsberegninger.....	53
6.9	Erhvervsøkonomiske/budgetøkonomisk analyse	54
6.9.1	Scenarium 1	54
6.9.2	Scenarium 2	55
6.9.3	Scenarium 3	56
6.10	Scenariets beskæftigelseeffekt.....	57
6.10.1	Scenarium 1	58
6.10.2	Scenarium 2	58
6.10.3	Scenarium 3	59
7.	KONKLUSIONER.....	61
8.	LITTERATUR.....	65
9.	BILAG	67
9.1	Planscenariet.....	67
9.2	Den mørkegrønne mindre nationalpark (scenarium 1).....	69
9.3	Den lysegrønne store nationalpark (scenarium 2).....	75

1. **INDLEDNING**

Denne rapport er udført for Falster Statsskovdistrikt som led i undersøgelsesprojektet for Nationalpark Møn. Formålet med arbejdet har været at belyse de samfundsøkonomiske konsekvenser af en nationalpark på Møn.

De økonomiske analyser er udført efter de fælles retningslinjer for økonomiske analyser af nationalparkprojekterne udarbejdet af Miljøstyrelsen.

Der er opstillet to tematiske scenarier samt et planscenarium, der bygger på handlingsplanen i styregruppens afsluttende rapport.

Arbejdet med udvikling af scenarierne og effektvurderingen er udført i samarbejde med sekretariatet for Nationalparkprojekt Møn. Endvidere har Team Møn og Møn Kommune været inddraget i arbejdet.

Ultimo 2005 vil der udarbejdes et tillæg til nærværende rapport, idet der på dette tidspunkt er afsluttet studier omkring befolkningens betalingsvillighed i forhold til nationalparker. Dette er ensbetydende med, at den rekreative værdi i analysen vil kunne fastsættes på et bedre grundlag end det nuværende, hvilket vil blive beskrevet i tillægget.

Analyserne er sammenfattet i kapitel 2.

Metoderne er kort beskrevet i kapitel 3.

Kapitel 4 er en beskrivelse af en række vigtige parametre for erhverv og beskæftigelse på Møn.

Kapitel 5 redegør for de opstillede scenarier og effektvurderingen heraf.

Endelig følger de økonomiske analyser og følsomhedsvurderingerne heraf i kapitel 6 samt konklusioner i bilag 7.

2. SAMMENFATNING

2.1 Erhvervs- og velfærdsøkonomi.

Der er gennemført en erhvervsøkonomisk og en velfærdsøkonomisk analyse af handlingsplanen og to alternative scenarier for Nationalpark Møn.

Den erhvervsøkonomiske analyse sætter fokus på, hvilke direkte økonomiske effekter nationalparken medfører for de berørte grupper i samfundet f.eks. stat, kommune, landbrug, øvrige erhvervsliv og private husholdninger.

Den velfærdsøkonomiske analyse vurderer, hvilke velfærdsmæssige konsekvenser etablering af nationalparker har for hele samfundet (Danmark). Analysen medtager – til forskel fra den erhvervsøkonomiske analyse – de værdier, der ikke omsættes på et marked og derved ikke har en pris. Det betyder bl.a., at værdien af reduceret kvælstofudvaskning og øgede rekreative værdier medtages i det samlede regnestykke, da det har en værdi for den danske befolkning, selvom der ikke direkte betales for det.

Der indregnes afledte effekter for landbrugets følgeindustri på grundlag af nøgletal for Storstrøms Amt.

Udgifter til løn medtages ikke i beregningen af de afledte effekter i beregningerne. Nationalparkens betydning for jobskabelsen i samfundet vises i stedet som en selvstændig jobeffekt, der er et supplement til den velfærdsøkonomiske analyse. Hvor stor betydning jobeffekten har for det velfærdsøkonomiske regnestykke afhænger bl.a. af, hvor stor en andel af de ekstra beskæftigede, der kommer fra arbejdsløshed.

Generelt medtages alle erhvervsøkonomiske effekter i den velfærdsøkonomiske analyse med få undtagelser. De mest markante forskelle på de to analysetyper fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 2-1: Erhvervs- og velfærdsøkonomiske analyser.

Erhvervsøkonomisk analyse	
Omkostninger	Indtægter
Direkte projektkostninger	Øgede turistindtægter
Opkøb af jord	Øget omsætning i lokalt erhvervsliv
Tabte indtægter	Øget beskæftigelse
Tilskud og subsidier	Øgede skatteindtægter
	Stigende ejendomspriser
	Tilskud og subsidier
Velfærdsøkonomisk analyse	
Omkostninger	Benefits
Opkøb af jord medtages ikke (interne transfereringer)	EU tilskud og subsidier
Tabt landbrugsproduktion (jordrente) anses for et samfundsøkonomisk tab	Øgede skatteindtægter medtages ikke (interne transfereringer)
Tabte indtægter i andre erhverv	Stigende ejendomspriser
EU tilskud og subsidier	Økosystem effekter (f.eks. forbrug af næringsstoffer)
	Forbrug af rekreative værdier
	Værdien af biodiversitet og bevaring af kulturarv

Aktiviteter der ville være gennemført som følge af allerede vedtagne planer eller forpligtelser medtages ikke i beregningerne, f.eks. forpligtelser efter gældende udpegninger i naturbeskyttelsespolitikken.

2.2 Effektvurdering og beregningsforudsætninger

Beregningerne er i rapporten udført på grundlag af nedenstående effektvurdering af handlingsplanens to alternative scenarier for Nationalpark Møn. I dette resumeafsnit lægges hovedvægten på de økonomiske analyser af planscenariet, der er en effektvurdering af styregruppens forslag til handlingsplan. For gennemgang af de opstillede alternative scenarier og følsomhedsberegninger henvises til kapitel 5 og 6.

Der skal gøres opmærksom på, at der i flere tilfælde er tale om usikre skøn og antagelser.

2.2.1 Naturgenopretning - planscenariet

Det forudsættes, at Skov- og Naturstyrelsen opkøber 3100 ha i de udlagte naturudviklingsområder til en gennemsnitspris på 100.000 kr./ha. Der udføres naturgenopretning af 1300 ha vådområde, 1600 ha overdrev/lysåben skov, og der tilplantes 200 ha skov.

Etableringsomkostninger for hhv. overdrev/vådområder og skov er 15.000 kr./ha og 50.000 kr./ha. Den årlige driftsudgift er fastsat til 10 % heraf.

Der ydes et årligt statstilskud til omlægning til private naturarealer på 1 mio. kr. og der forudsættes herigennem konverteret 166 ha overdrev, 166 ha vådområde og 166 ha skov/smålande.

Alle omlagte jorder antages at komme fra landbrugsmæssig omdrift.

N-reduktion: Vådområder: 200 kg N/ha (en del fra braklagte jorder), overdrev/lysåben skov: 60 kg N/ha. og skov: 100 kg N/ha.

2.2.2 *Urørt skov og skovgræsning - planscenariet.*

Der omlægges 200 ha privatejet skov til urørt skov eller græsningsskov. Der forudsættes ydet en erstatning på 175.000 kr./ha. Erstatningen bygger på en antagelse om, at der er tale om en hugstmoden høj kvalitets løvtræsbevoksning. Erstatningen vil kunne nedbringes, i fald der tages effekter ud før udlægning.

100 ha statslig skov omlægges til urørt skov eller græsningsskov – der forudsættes et driftstab og øgede plejeudgifter på i alt 2000 kr./ha pr. år.

2.2.3 *Jagt og fiskeri - planscenariet*

Et større naturindhold og en større variation i landskabet forventes at medføre forbedrede jagtmuligheder og større jagtlejeindtægter. Det forudsættes, at den større jagtmæssige værdi omsættes i øgede jagtlejeindtægter på 500 kr./ha/år for 5000 ha.

Det er på det nuværende grundlag ikke muligt at effektivt vurdere nationalparkens virkninger på havområderne.

2.2.4 *Kulturmiljøer - planscenariet*

Der udarbejdes bevarende lokalplaner for bevaringsværdige kulturmiljøer til en samlet udgift på 8 mio. kr. i de første 4 år af nationalparkens levetid.

Der afsættes 1 mio. kr. pr. år til opkøb og istandsættelse af bevaringsværdige ejendomme. Udgiften fordeles ligeligt mellem stat og kommune. Staten opkøber endvidere ejendomme med henblik på nedrivning for 0,5 mio. kr. pr. år.

Det forudsættes endvidere, at nationalparken, herunder ikke mindst bygningsbevaringsarbejdet med bevarende lokalplaner samt tiltrækning af ressourcer stærke tilflyttere, vil medføre et betydeligt løft i den private istandsættelse af den bestående bygningsmasse. Der anslås et usikkert skøn på 10 mio. kr. pr. år.

2.2.5 *Erhvervsudvikling - planscenariet*

Der indføres en statslig tilskudsordning på 750.000 kr. pr. år til understøttelse af bæredygtig privat erhvervsudvikling inden for turisme, udvikling af lokale pro-

dukter, iværksætter, uddannelse og sundhed. Der forudsættes genereret en privat aktivitet på 3 mio. kr. år som direkte følge af tilskudsordningen.

2.2.6 *Turisme, ejendomspriser og bosætning - planscenariet.*

Nationalparken har gennem de bedre muligheder for friluftslivet og gennem "branding" og markedsføring positiv betydning for turisme, bosætning og ejendomspriser. Det er imidlertid meget vanskeligt at vurdere den nøjagtige effekt. Nedenstående effekter er derfor behæftet med meget stor usikkerhed.

Det forudsættes, at turismen får en jævn stigning over 25 år i den turismerelaterede omsætning på Møn på 125 mio. kr.

Ejendomspriserne forudsættes at udvikle sig positivt som følge af nationalparken med stigning på +0,5 % pr. år. Prisstigningen beregnes for 20 % af boligarealet på Møn.

Der forudsættes en øget bosætning/nettilflytning som følge af naturparken på 15 personer pr. år.

2.2.7 *Rekreativ værdi*

FSL's analyser har beregnet en lokal rekreativ værdi af en nationalpark på Møn på 465 kr. pr husstand pr. år. Der er 5567 husstande på Møn.

2.2.8 *Formidling, friluftsliv og driftsbudget*

Der afsættes 2 mio. kr. pr. år til etablering af infrastruktur, formidlingscentre, naturvejledere og øvrige friluftsfaciliteter i nationalparken (50 % kommunal/50 % statslig udgift).

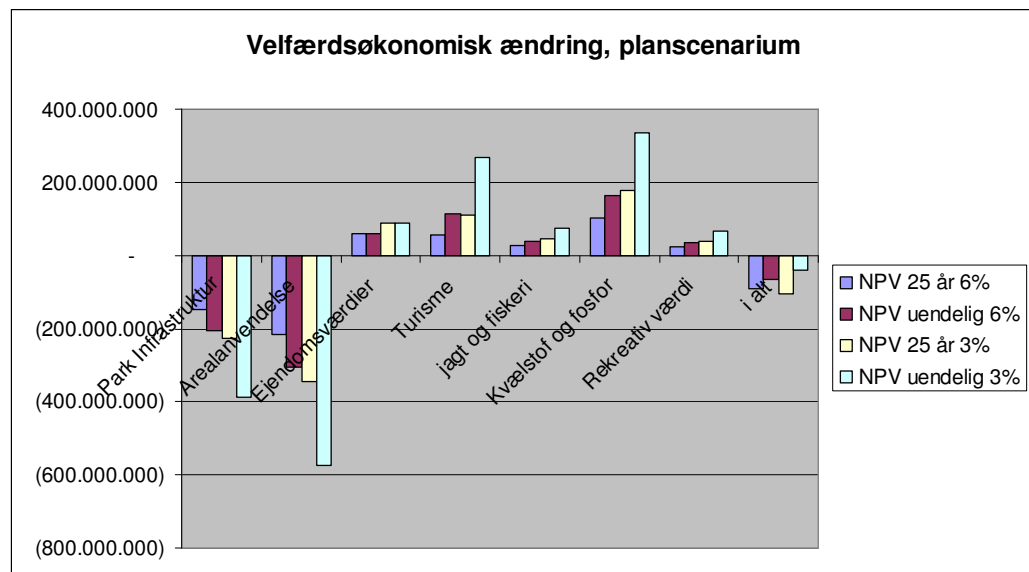
Til driften af sekretariatet for nationalparken afsættes udover ovenstående udgifter 5 mio. kr. pr. år.

2.3 **Velfærdsøkonomi.**

Der er udført velfærdsøkonomiske beregninger efter ovennævnte metoder og effektvurdering af Nationalpark Møn.

Det samlede resultat for de enkelte sektorområder og for nationalparken i alt fremgår af omstående figur.

Figur 2-1: Den velfærdsøkonomiske værdi

Note: NPV: Nutidsværdi med diskonteringsfaktorerne 3 % og 6 % og med tidshorisont på 25 år hhv. uendelig tidshorisont. Overskud i kr. og (underskud i kr.).

Som det fremgår af figur 2.1, kræver nationalparken relativt store offentlige anlægsinvesteringer og driftsudgifter vedrørende nationalparken (parkinfrastruktur). Der er endvidere velfærdsøkonomiske tab knyttet til, at store landbrugsarealer tages ud af drift. Det opvejes imidlertid delvist af samfundsmæssige gevinster knyttet til en reduceret kvælstofudvaskning (N) og forbedrede jagtmuligheder.

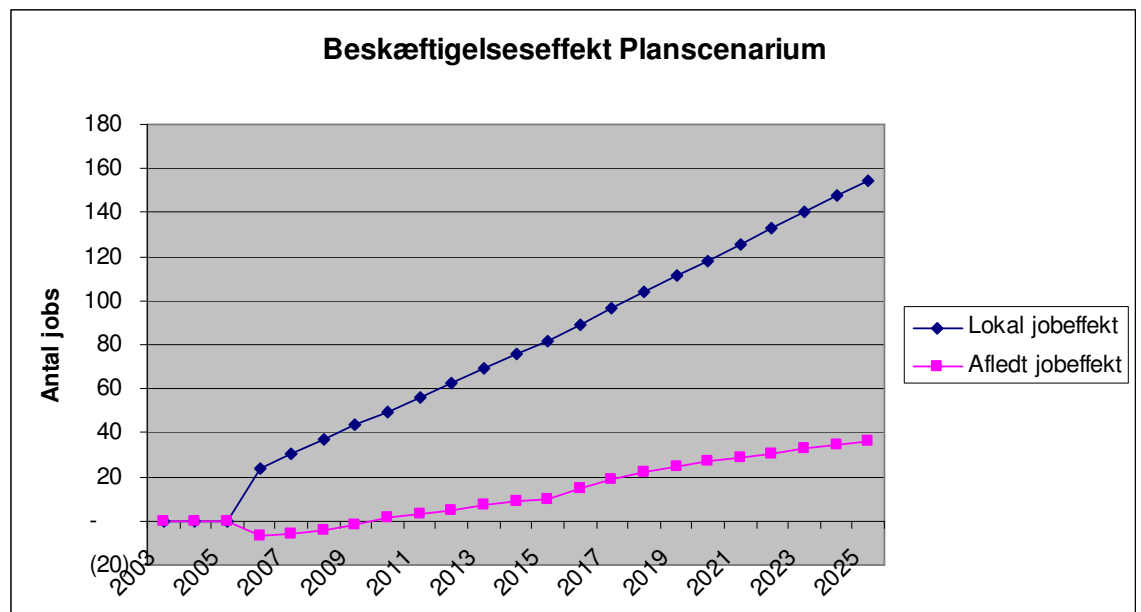
På indtægtsiden i det velfærdsøkonomiske regnestykke tæller endvidere ikke mindst turismen og udviklingen i ejendomspriserne. Den rekreative værdi af nationalparken er relativt lille ikke mindst på grund af det tyndt befolkede område og den isolerede ø-beliggenhed.

Samlet giver nationalparken et mindre velfærdsøkonomisk tab, der imidlertid skal sammenholdes med en betydelig lokal jobeffekt. Jobskabelse vil bl.a. komme ufaglærte grupper til gode, og på grund af den relativt høje arbejdsløshed for disse grupper på Møn forventes jobeffekten at have en betydelig positiv indvirkning på velfærdsøkonomien. Den nøjagtige effekt kan imidlertid ikke vurderes.

Den afledte jobeffekt vil typisk forplante sig bredt i det danske samfund.

Jobeffekten fremgår af figur 2.2.

Figur 2-2: Beskæftigelseseffekt

2.4

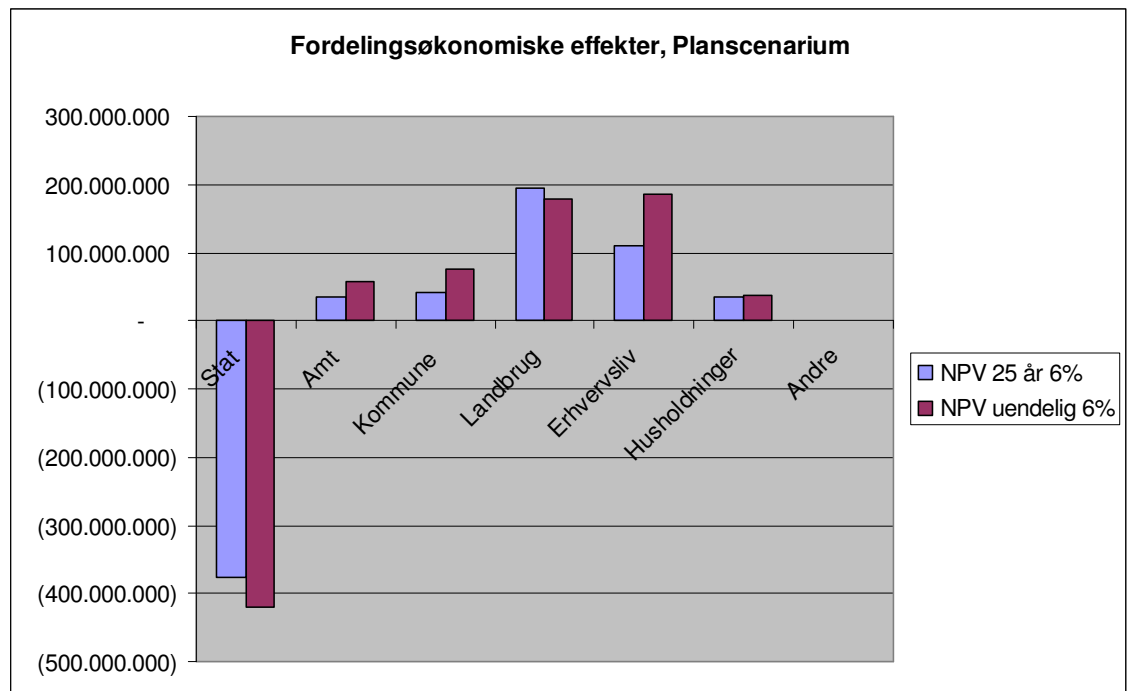
Erhvervs- og budgetøkonomi.

Som det fremgår af figur 2.3, er det ikke mindst staten, der må holde for med investeringer og driftsudgifter i Nationalpark Møn med de valgte forudsætninger.

Alle andre samfundsgrupper - som der er udført beregninger for - vinder økonomisk ved en nationalpark.

Landbruget får en betydende indtægt ved salg af arealer til staten med henblik på naturgenopretning. Det øvrige erhvervslivs merindtægter kommer fra en forøget turisme, husholdningernes økonomi forbedres især gennem de øgede ejendomsværdier, og kommunerne og amtet øger skatteindtægterne primært som følge af øget bosætning.

Alt i alt har Nationalpark Møn en entydig positiv fordelingspolitiskeffekt på lokalsamfundet.

Figur 2-2: Økonomisk påvirkning af forskellige samfundsgrupper

Note: NPV: Nutidsværdi med diskonteringsfaktor 6 % med 25 års tidshorisont og uendelig tidshorisont.

2.5 Alternativer og følsomhedsanalyser

For at belyse yderpunkterne for udvikling af en nationalpark på Møn er der opstillet to alternative scenarier: Den mørkegrønne mindre nationalpark og den lysegrønne store nationalpark.

Beregningerne viser, at velfærdsøkonomien er meget påvirket af de forudsætninger, der gøres med hensyn til udviklingen i turismen. En målrettet satsning på udvikling af turismen i tilknytning til nationalparken og Geocenter Møns Klint vil kunne forbedre velfærdsøkonomien og den lokale erhvervsindtjening.

De alternative scenarieberegninger viser også, at det især er naturgenopretning på produktive landbrugsarealer og begrænsninger i jagtudøvelsen, der er velfærdsøkonomisk omkostningstungt for en nationalpark. Budgetøkonomisk er det endvidere dyrt for statskassen i erstatninger og arealopkøb.

Samlet set viser analyserne af scenarierne, at det er vigtigt for lokaløkonomien og den samlede velfærdsøkonomi, at nationalparken bliver anvendt som aktiv støtte i en lokal udviklingsproces.

For øvrige detaljer henvises der til kapitel 5 og 6.

3. **METODE OG PROCES**

3.1 **Scenariemetode og proces**

Som grundlag for beregningerne i rapporten er der foretaget en opstilling af et planscenarium og to alternative udviklingsscenarier. Herudover er der udarbejdet et basisscenarium for udviklingen omkring Møn uden en nationalpark.

Rapportens metode følger i øvrigt de retningslinier for erhvervs- og velfærdsøkonomiske analyser, som er udsendt af Miljøstyrelsen i 2004.

De to alternative udviklingsscenarier er udviklet ud fra følgende temaer:

- Tema 1: Den mørkegrønne mindre nationalpark
- Tema 2: Den lysegrønne store nationalpark

Planscenariet er opstillet som en konkretisering og effektvurdering af styregruppens forslag til handlingsplan i den endelige rapport.

Udvikling og kvantificering af scenarierne er udført i samarbejde med sekretariatet, og styregruppen for undersøgelsesprojektet har været forelagt scenariebeskrivelserne til orientering.

Som grundlag for udarbejdelsen af scenarierne er primært anvendt rapporter fra arbejdsgrupperne. Sekundært er anvendt tekniske undersøgelsesrapporter mv.

Scenariernes tilblivelse er således sket i en dialogpræget proces, hvor der især i de indledende faser har været fokus på at differentiere de forskellige udviklingsmål, som hvert scenarium repræsenterer. Efter fastlæggelse af de overordnede temaer har konsulenterne, sekretariatet og en række enkeltpersoner bidraget med inspiration og viden med henblik på at konkretisere de enkelte variabler under scenarierne.

Selve metoden med at opstille scenarier indebærer, at der arbejdes med overordnede og langsigtede mål. Det er klart, at der med denne metode populært sagt males med bred pensel, og at resultatet af de økonomiske vurderinger ikke bliver

bedre end de forudsætninger, de hviler på. De økonomiske vurderinger af scenarierne er af samme grund søgt følsomhedsvurderet på de vigtigste parametre.

Scenarierne og de økonomiske analyser heraf medvirker til at stille skarpt på de udviklingsparametre, der er af særlig erhvervs- og samfundsøkonomisk betydning for etablering af nationalparken. De alternative scenarier er opbygget således, at de i nogen udstrækning søger ud i ekstremerne for på denne måde at få tydeliggjort de forskelle, der er i valget mellem de forskellige udviklingsstrategier. Basisscenariet, der i sagens natur også er behæftet med usikkerhed, tjener i denne sammenhæng som den fælles reference, som de alternative udviklings-scenarier - og konsekvenserne heraf - holdes op mod.

Udgangspunktet for scenarieprocessen og den efterfølgende økonomiske analyse har været med fokus på den kommende nationalpark. Hoveddrivkraften bag de effekter, der efterfølgende analyseres og regnes på, har således været de initiativer og handlinger, som har været forudsat igangsat indenfor parkens afgrænsning i de forskellige scenarier.

3.2 Økonomiske analyser

Som det fremgår af vejledningen fra ministeriet, er formålet med den samfundsøkonomiske analyse at belyse de økonomiske konsekvenser ved at etablere og drive nationalparken. Denne formulering af formålet med analysen åbner for to fortolkninger, som hver især har betydning for metodevalget i den økonomiske analyse.

En snæver fortolkning af formålet tilsiger, at kun de effekter, som kan associeres direkte med etablering og drift af nationalparken, skal inddrages i den økonomiske analyse. I det omfang nationalparken er et led i en bredere regional udviklingsplan, skal der ske en opdeling, således at kun de effekter, som kan føres tilbage til nationalparken, inddrages i analysen. Alle andre effekter beskrives som forudsætninger for scenariet og for den økonomiske analyse. Fordelen ved denne tilgang er, at parkens velfærds- og budgetøkonomiske effekt bliver synlig.

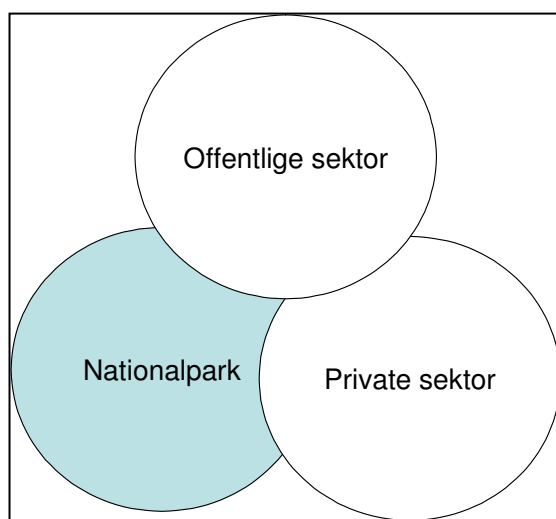
Ulempen er for det første, at størrelsen af andelen af positive effekter (turisme, bosætning mv.), som tilskrives parken, ikke kan fastlægges på et objektivt grundlag. Dette føjer betydelig usikkerhed til analysen. For det andet er det principielt modstridende at gennemføre en velfærdsøkonomisk analyse, som ignorerer betydelige investeringer og effekter, idet idégrundlaget for analysen fordrer, at alle effekter skal regnes med.

I en bredere fortolkning af formålet analyseres på hele den udvikling, som antages igangsat af etableringen af nationalparken. Alle effekter af udviklingen ind-

drages, herunder såvel private som offentlige investeringer i det omfang de falder indenfor undersøgelsesområdet. Fordelen ved denne tilgang er, at analysen bliver anvendelig i en fortløbende regional udviklingsproces, samt at det kan opretholdes, at alle effekter inddrages i den velfærdsøkonomiske analyse. Ulemperne er, at det er vanskeligt at udlede nationalparkens bidrag kvantitativt. Desuden er det nødvendigt at gennemføre den økonomiske analyse på et mere summarisk niveau, idet antallet af effekter, som skal inddrages, bliver stort. Endelig bliver størrelsen af visse af effekterne meget afhængig af de antagelser, som gøres i scenariebeskrivelsen.

Den valgte metodetilgang ligger tæt op ad den snævre tilgang. I scenariebeskrivelsen inddrages alle sektorer og de forudsatte udviklinger. I den økonomiske analyse vurderes det, i hvilket omfang parken har betydning for disse udviklinger. Hvis det eksempelvis i et turismeorienteret scenarium vurderes, at turismen stiger som følge af investeringer i parken samt investeringer i turismeindustrien, vil det også blive vurderet, hvor stor en andel af stigningen, som kan tilskrives parken. Metodeafgrænsningen er illustreret i figuren 3.1 nedenfor.

Figur 3.1: Afgrænsning i analysen

I figuren er vist det område, som er direkte inkluderet i den økonomiske analyse. Eksempelvis er offentlige og private investeringer udenfor parkens område ikke direkte inkluderet, ligesom nye private indkomstgenererende aktiviteter (f.eks. kanouudlejning) ikke er prissat. Derimod er alle investeringer, som foretages i og af parken inkluderet, ligesom det er forsøgt vurderet, hvor stor en andel af effekten på turisme og bosætning, der kan tilskrives nationalparken. Den beskrevne fremgangsmåde er i overensstemmelse med Miljøstyrelsens retningslinier for den økonomiske analyse.

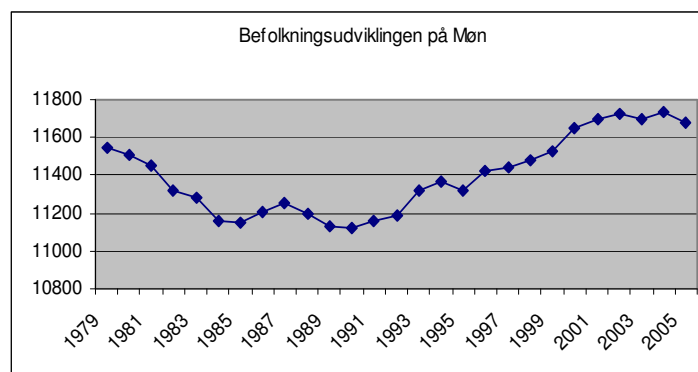
4. ERHVERV OG BESKÆFTIGELSE PÅ MØN

Dette kapitel giver et overblik over en række væsentlige forhold omkring befolkningsudvikling, uddannelse, erhverv og beskæftigelse på Møn. Sidst i kapitlet summeres hovedpunkterne og relateres til nationalparken. Analysen omfatter alene Møn Kommune.

4.1 Befolkningsudvikling

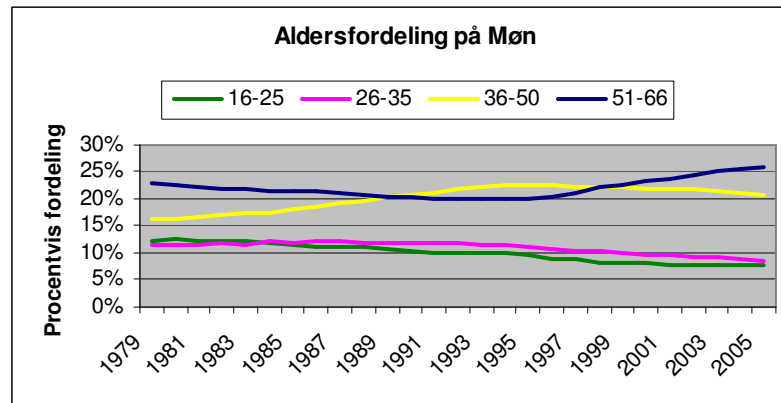
Befolkningsudviklingen er en god indikator for et områdes potentiale for udvikling og vækst. I figur 4.1 er befolkningstallet på Møn i perioden 1979 til 2005 vist. Det ses, at befolkningstallet har været jævnt opadgående i perioden 1990-2005. I 2005 boede der knap 11.700 på Møn. Befolkningstallet forventes de næste 20 år at falde med omkring 0,2 % pr. år.

Figur 4.1: Befolkningsudviklingen på Møn fra 1979 til 2005 (Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, BEF1A, 2005.)

Befolkningsudviklingen på Møn for udvalgte aldersgrupper er vist i figur 4.2. Her ses et fald i andelen af 16-25 årige samt i andelen af 26-35 årige de seneste 25 år. I modsætning hertil er andelen af 51-66-årige steget med knap 6 % de seneste 10 år. De unge flytter altså fra Møn, mens den procentuelle andel af de ældre bliver større. De af figuren udeladte aldersgrupper (0-15 år og 65-99 år) ligger stabilt i perioden 1994 til 2005.

Figur 4.2: Aldersfordeling på Møn, 1984-2005 (Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, HFU1, 2005.)

4.2 Befolkningens uddannelse

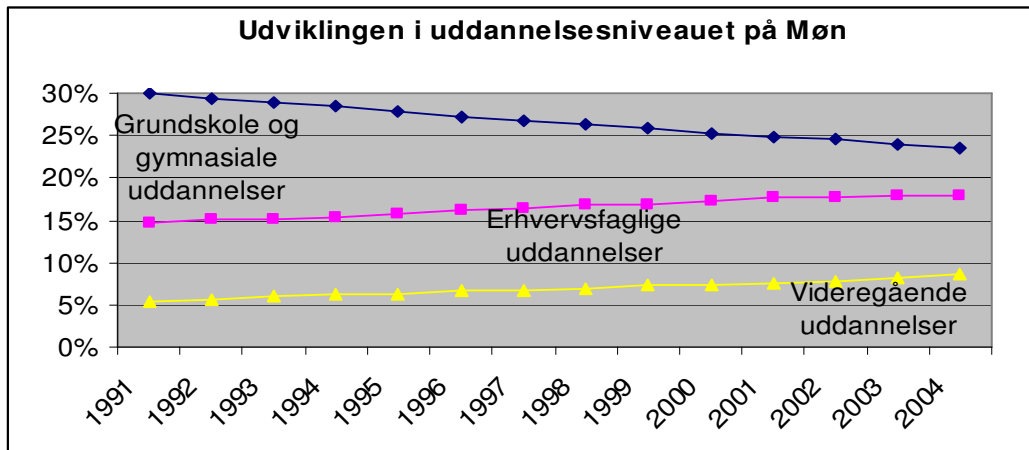
Uddannelsesniveaet er en væsentlig faktor for fastholdelse og udvikling af konkurrenceevnen for en række brancher i området. Figur 4.3 viser udviklingen i uddannelsesniveaet for befolkningen på Møn over de sidste 15 år.

Det ses af figuren, at andelen, som har folkeskole og/eller gymnasieuddannelse, er nedadgående. Denne gruppe udgør dog i 2004 stadig 47 % af lokalbefolkningen. Dette er en større andel end landsgennemsnittet, som er på 41 %.

Andelen af befolkningen med en erhvervsfaglig uddannelse har derimod været stigende de seneste 13 år og udgør nu 36 % af befolkningen på Møn. Andelen af erhvervsfagligt uddannede i resten af landet er på 37 %.

Andelen af lokalbefolkningen med videregående uddannelser har på Møn været kraftigt stigende de seneste 13 år og udgør nu 17 %. På landsplan er denne andel imidlertid steget endnu mere og udgør nu knap 22 %.

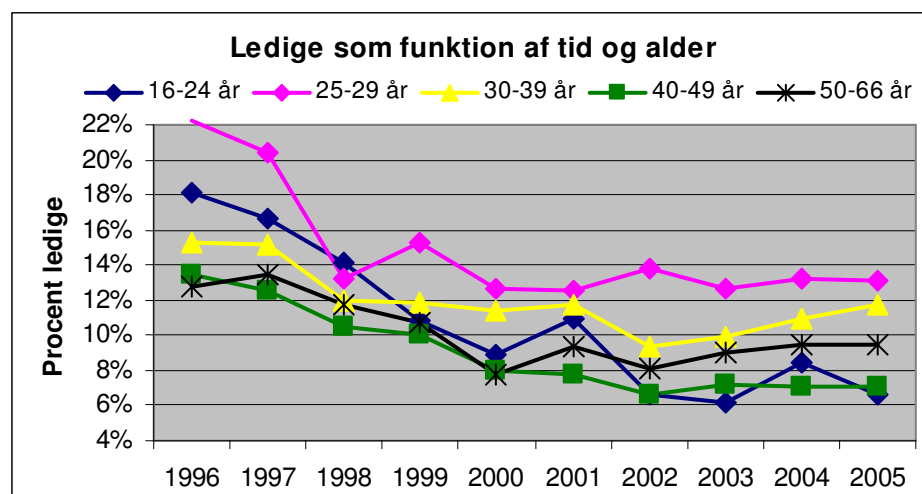
Figur 4.3: Procentvis fordeling af den højest afsluttede uddannelse på Møn i årene 1991 til 2004 (Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, HFU1, 2005)

4.3 Erhverv og arbejdsmarked

Figur 4.4 viser ledigheden for forskellige aldersgrupper i perioden 1996-2005. Fra 1996 og frem til 2000 var der for alle aldersgrupper en klar nedadgående tendens i ledigheden. Fra at have en ledighedsprocent på 16,4 % i 1996, var ledigheden i 2005 nede på 9,6 %. Dette er dog stadig væsentligt højere end landsgennemsnittet på 6,2 %. De sidste 5 år har ledighedsprocenten svinget afhængigt af aldersgruppen. Det ses af figuren, at ledigheden for 16-24 årige samt 40-49 årige har været fortsat faldende og var i 2005 på henholdsvis 6,6 % og 7,1 %, mens aldersgrupperne 25-29 år, 30-39 år samt 50-66 år de sidste 5 år har været svagt stigende.

Figur 4.4: Viser ledighedsprocenten på Møn fordelt på aldersgrupper i årene 1996-2005 (Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, AB112D, 2005)

Beskæftigelsen for Møn og hele landet i henholdsvis 1994 og 2004 kan ses i tabel 4.1. Det ses, at godt 5000 personer er beskæftiget på Møn i 2004. Dette svarer til en årlig fremgang siden 1994 på 0,2 %. På landsplan er fremgangen 0,5 %.

Offentlige og personlige tjenesteydelser udgør 35 % af den samlede beskæftigelse og er dermed klart den største sektor for beskæftigelse. Derudover er ”landbrug, fiskeri og råstofudvinding”, ”industri” samt ”hotel og restaurationsvirksomhed” tre andre store sektorer for beskæftigelse og udgør tilsammen 43 % af den samlede beskæftigelse.

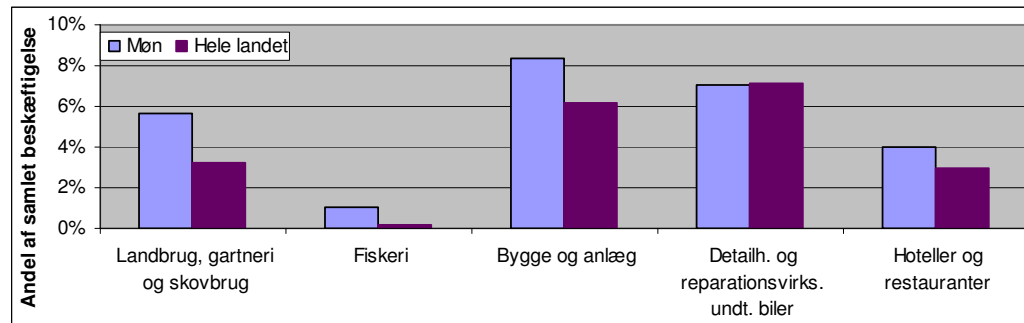
”Landbrug, fiskeri og råstofudvinding” samt ”transport, post og telekommunikation” har i perioden 1994-2004 haft den største årlige nedgang i beskæftigelsen på henholdsvis 4,5 % og 2,0 %. Derimod har ”bygge- og anlægsvirksomhed” samt ”finansieringsvirksomhed og forretningstjeneste” haft den største årlige fremgang på henholdsvis 3,0 % og 3,3 %.

Tabel 4.1: Antal beskæftigede på Møn og hele landet i 1994 og 2004 samt den årlige ændring i beskæftigede i perioden (Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, RAS2, 2005)

	1994		2004		Årlig %-vis stigning	
	Møn	Hele landet	Møn	Hele landet	Møn	Hele landet
Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	619	132.885	343	94.306	-4,5	-2,9
Industri	719	462.993	765	417.867	0,6	-1,0
Energi- og vandforsyning	35	17.829	38	14.601	0,9	-1,8
Bygge- og anlægsvirksomhed	328	139.600	425	166.748	3,0	1,9
Handel, Hotel- og restaurationsvirksomhed	828	439.807	835	488.867	0,1	1,1
Transportvirk., post og telekommunikation	344	171.522	276	171.419	-2,0	0,0
Finansieringsvirksomhed og forretningsservice	384	278.090	510	369.276	3,3	3,3
Offentlige og personlige tjenesteydelser	1.737	920.824	1.905	969.413	1,0	0,5
I alt	4.994	2.563.550	5.097	2.692.497	0,2	0,5

Figur 4.5 viser udvalgte branchers andel af den samlede beskæftigelse på Møn og hele landet. Det ses, at landbrug, gartneri og skovbrug i 2004 udgør 5,6 % af den samlede beskæftigelse på Møn. Dette er 43 % mere end andelen på landsplan. Beskæftigelsen for fiskeri udgør 1,1 % af den samlede beskæftigelse og er dermed 84 % større end andelen på landsplan. Andelen af beskæftigede indenfor bygge- og anlægsbranchen ligger ligeledes højere end landsgennemsnittet. Beskæftigede indenfor den turisme-baserede branche, dvs. hoteller og restauranter, er 27 % større end på landsplan.

Figur 4.5: Udvalgte branchers andel af den samlede beskæftigelse for Møn og hele landet i 2004 (Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, RAS2, 2005)

4.4

Opsummering

Befolkningstallet på Møn har frem til 2002 været stigende, men udviklingen er vendt. Der forventes derfor et mindre fald i befolkningen de næste 20 år. Der ses en tendens til, at de unge flytter væk fra Møn, og at andelen af ældre bliver større.

Uddannelsesniveaet på Møn har igennem de sidste mange år udviklet sig mod flere erhvervsfaglige uddannelser samt flere videregående uddannelser. Dog er der stadig 47 % af befolkningen, der har folkeskole og/eller gymnasial uddannelse som den højst fuldførte uddannelse.

Ledigheden på Møn er stor og i 2005 var hele 9,6 % af arbejdsstyrken ledige. Over 75% af den samlede beskæftigelsen i 2005 er indenfor brancherne "Landbrug, fiskeri og råstofudvinding", "Industri", "Handel, hotel- og restaurationsvirksomhed" samt "offentlige og personlige tjenesteydelser". Heraf udgør sidstnævnte i sig selv 35 %.

Etablering af en nationalpark vil kunne understøtte erhvervsudviklingen og eventuelt tiltrække nye tilflyttere og nye erhverv til Møn.

5. SCENARIER

5.1 Indledning

I dette kapitel beskrives planscenariet og de to valgte alternative udviklingsscenarier.

Der er endvidere beskrevet et basisscenarium som de tre udviklingsscenarier holdes op imod ved effektvurderingen.

Basisscenariet forudsætter, at områdets nuværende udvikling fortsætter under lovgivningens og EU-direktivernes almindelige rammevilkår, eksisterende restriktioner og fredninger samt på baggrund af statsskovdistriktets, amtets og kommunens nuværende planlægning. Geocenter Møns Klint forudsættes realiseret i basisscenariet.

Planscenariet er en konkretisering af styregruppens forslag til handlingsplan for nationalparken.

De to alternative udviklingsscenarier betegnes hhv. ”Den mørkegrønne mindre nationalpark” og ”Den lysegrønne store nationalpark”.

De to scenarier beskriver to yderpunkter for den mulige udvikling af nationalparken. Derimod skal scenarierne ikke ses som forslag til konkret indhold af nationalparken. Scenarierne har alene til formål at være til inspiration for planlægningen og belyse mulige erhvervs- og velfærdsøkonomiske effekter af en nationalpark på Møn.

Den mørkegrønne mindre nationalpark lægger vægt på en intensiv udvikling af de natur- og kulturhistoriske interesser i et mindre område svarende til pilotprojektets undersøgelsesområde. Beskyttelse prioriteres højere end benyttelse. Derimod anses turisme, bosætning og erhvervsudvikling ikke for at være en nationalparkopgave. Geocenter Møns Klint realiseres ikke, da det anses at stride mod beskyttelsesinteresser i området.

Den lysegrønne store nationalpark lægger vægt på en intensiv udvikling af mulighederne for friluftsliv, turisme og bosætning på hele Møn. Beskyttelse og

benyttelse går hånd i hånd. Udvikling af de natur- og kulturhistoriske interesser forsætter på nuværende niveau. Geocenter Møns Klint realiseres som en naturlig del af nationalparken.

5.2 **Scenariebeskrivelser og effektvurdering**

Scenarierne er bygget op over en række variable såsom vision, geografisk afgrænsning, friluftsliv, jagt, naturgenopretning, turisme mv. Beskrivelserne af de enkelte variabler er udført i videst mulig respekt for idé og vision for de tre udviklingsscenarier. Af hensyn til de efterfølgende erhvervs- og velfærdsøkonomiske beregninger er scenarierne beskrevet så konkret som muligt.

Effektvurdering og kvantificering af de tre udviklingsscenarier er foretaget ved at sammenholde basisscenariet med udviklingsscenarierne. Effekten anslås som forskellen på de to scenarier. Effekter opgøres i danske kroner eller i fysiske effekter afhængigt af, hvilken variabel der er tale om.

De kvantificerede effekter indgår i de økonomiske analyser, som er beskrevet kapitel 6.

Effektvurdering og kvantificering er udført i samarbejde med sekretariatet og en række eksterne respondenter.

Basisscenariet er ikke beskrevet i det følgende, men fremgår af effektvurderingsskemaer, der er bilag til rapporten.

Den lokale rekreative værdi er fastsat ens i alle tre scenarier.

Tidshorizonten er fastsat til 25 år.

5.3 **Planscenariet (scenarium 3)**

5.3.1 *Indledning*

Beregningerne er udført på grundlag af nedenstående effektvurdering af handlingsplanen for Nationalpark Møn. Effektvurderingen tjener alene beregningsmæssige formål i forbindelse med de samfundsøkonomiske analyser.

Effektvurderingen og beregningerne er afstemt med budgettet for nationalparken. Budgettet er forsimplet, hvor det er uden betydning for den samlede økonomiske effekt.

Tidshorizonten i beregningen er fastsat til 25 år.

Der skal gøres opmærksom på, at der i flere tilfælde er tale om usikre skøn og antagelser.

Der henvises til effektivvurdering af planscenariet i bilag 9.1.

5.3.2 *Naturgenopretning*

Det forudsættes, at Skov- og Naturstyrelsen opkøber 3100 ha i de udlagte naturudviklingsområder til en gennemsnitspris på 100.000 kr./ha. Der udføres naturgenopretning af 1300 ha vådområde, 1600 ha overdrev/lysåben skov, og der tilplantes 200 ha skov.

Etableringsomkostninger for overdrev/vådområder og skov er hhv. 15.000 kr./ha og 50.000 kr./ha. Den årlige driftsudgift er fastsat til 10 % heraf.

Der ydes et årligt statstilskud til omlægning til private naturarealer på 1 mio. kr., og der forudsættes herigennem konverteret 166 ha overdrev, 166 ha vådområde og 166 ha skov/smålande

Alle omlagte jorder antages at komme fra landbrugsmæssig omdrift.

N-reduktion:

Vådområder: 200 kg N/ha (en del fra braklagte jorder)

Overdrev/lysåben skov: 60 kg N/ha

Skov: 100 kg N/ha

5.3.3 *Urørt skov og skovgræsning.*

Der omlægges 200 ha privatejet skov til urørt skov eller græsningsskov. Der forudsættes ydet en erstatning på 175.000 kr./ha. Erstatningen bygger på en antagelse om, at der er tale om en hugstmoden høj kvalitets løvtræsbevoksning. Erstatningen vil kunne nedbringes, i fald der tages effekter ud før udlægning.

100 ha statslig skov omlægges til urørt skov eller græsningsskov – der forudsættes et driftstab og øgede plejeudgifter på i alt 2000 kr./ha pr. år.

5.3.4 *Jagt og fiskeri*

Et større naturindhold og en større variation i landskabet forventes at medføre forbedrede jagtmuligheder og større jagtlejeindtægter. Det forudsættes, at den større jagtmæssige værdi omsættes i øgede jagtlejeindtægter på 500 kr./ha/år for 5000 ha.

Det er på det nuværende grundlag ikke muligt at effektivvurdere nationalparkens virkninger på havområderne.

5.3.5 *Kulturmiljøer*

Der udarbejdes bevarende lokalplaner for bevaringsværdige kulturmiljøer til en samlet udgift på 8 mio. kr. i de første 4 år af nationalparkens levetid.

Der afsættes 1 mio. kr. pr. år til opkøb og istandsættelse af bevaringsværdige ejendomme. Udgiften fordeles ligeligt mellem stat og kommune. Staten opkøber endvidere ejendomme med henblik på nedrivning for 0,5 mio. kr. pr. år.

Det forudsættes endvidere, at nationalparken, herunder ikke mindst bygningsbevaringsarbejdet med bevarende lokalplaner samt tiltrækning af ressourcer stærke tilflyttere, vil medføre et betydeligt løft i den private istandsættelse af den bestående bygningsmasse. Der anslås et usikkert skøn på 10 mio. kr. pr. år.

5.3.6 *Erhvervsudvikling*

Der indføres en statslig tilskudsordning på 750.000 kr. pr. år til understøttelse af bæredygtig privat erhvervsudvikling inden for turisme, udvikling af lokale produkter, iværksætteri, uddannelse og sundhed. Der forudsættes genereret en privat aktivitet på 3 mio. kr. år som direkte følge af tilskudsordningen.

5.3.7 *Turisme, ejendomspriser og bosætning.*

Nationalparken har gennem de bedre muligheder for friluftslivet og gennem "branding" og markedsføring positiv betydning for turisme, bosætning og ejendomspriser. Det er imidlertid meget vanskeligt at vurdere den nøjagtige effekt. Nedenstående effekter er derfor behæftet med meget stor usikkerhed.

Det forudsættes, at turismen får en jævn stigning over 25 år i den turismerelaterede omsætning på Møn på 125 mio. kr.

Ejendomspriserne forudsættes at udvikle sig positivt som følge af nationalparken med stigning på +0,5 % pr. år. Prisstigningen beregnes for 20 % af boligarealet på Møn.

Der forudsættes en øget bosætning/nettoflytning som følge af naturparken på 15 personer pr. år.

5.3.8 *Rekreativ værdi*

Den rekreative værdi fastsættes efter FSL's analyser, som har beregnet de lokale rekreative værdier af en nationalpark på Møn.

5.3.9 *Formidling, friluftsliv og driftsbudget*

Der afsættes 2 mio. kr. pr. år til etablering af infrastruktur, formidlingscentre, naturvejledere og øvrige friluftsfaciliteter i nationalparken (50 % kommunal/50 % statslig udgift).

Til driften af sekretariatet for nationalparken afsættes udover ovenstående udgifter 5 mio. kr. pr. år.

5.4 **Den mørkegrønne mindre nationalpark - fokus på natur, geologi og kulturhistorie (scenarium 1)**

Der henvises til udbydende scenariebeskrivelse og effektvurdering i bilag 9.2.

I det følgende er kun medtaget beskrivelser og effektvurderinger, som har økonomisk betydning for beregningerne.

5.4.1 *Vision*

- At bevare, beskytte og genoprette større sammenhængende værdifulde landskaber og deres dyreliv, planteliv, kulturhistoriske miljøer og geologiske landskabselementer.
- At sikre nuværende og fremtidige generationers muligheder for at opleve nationalparkens natur- og kulturhistoriske værdier uden negative konsekvenser for bevaringsværdierne.

Geocenter Møns Klint realiseres ikke. Centeret anses for at være i modstrid med de naturmæssige hensyn i kerneområdet.

5.4.2 *Fysisk afgræsning*

Nationalparkens afgræsning følger undersøgelsesprojektets afgræsning med kerneområderne Høje Møn, Ulvshale og Nyord samt forbindelsesområdet. Der vil være afledte effekter for hele Møn.

5.4.3 *Friluftsliv*

Kun få muligheder for det organiserede friluftsliv. Offentlig adgang reguleres aktivt via zonerings.

Begrænset og diskret skiltning og formidling i marken. Ingen udbygning af støt-tepunkter og forsamlingssteder i området. Der er i beregningerne forudsat en reduktion af SNS' udgifter med 0,4 mio. kr. og en reduktion af amtslige/kommunale udgifter med 0,4 mill.kr.

5.4.4 *Jagt*

Jagtmulighederne begrænses gennem udlægning af jagtfrieområder.

Der forudsættes udlagt et vildtreservatområde på ca. 20.000 ha. Erstatningen herfor er ca. 15.000 kr./ha.

Regulering i udsætning og fordring på 4-5000 ha og erstatning 8.000 kr./ha for de mest værdifulde områder (bygger på tal fra et større moseområde).

5.4.5 *Bevaring af kulturmiljøer*

Der udarbejdes 22 bevarende lokalplaner eller andre bevaringsplaner. Kommunal finansiering af en udgift over 10 år på 165.000 kr./år.

Statslige (50 %) og kommunale (50 %) opkøb af bevaringsværdige ejendomme (1 mio. kr. pr år i alt).

Statslige/kommunale (50/50 %) tilskud til bygningsbevaring (1 mio. kr. pr. år).

Statslige opkøb af ejendomme med henblik på nedrivning (1 mio. kr. pr. år).

5.4.6 *Stigning i ejendomspriser*

Der er forudsat en udvikling i ejendomspriserne på + 0,5 % pr. år. Dette er beregnet for 20 % af boligarealet på Møn.

5.4.7 *Erhvervsudvikling*

Reduktion i erhvervsomsætning ekskl. turisme som følge af parkens direkte påvirkning af erhvervslivets fysiske udfoldelsesmuligheder (1 mio. kr./år).

5.4.8 *Skovbrug*

Der udlægges 500 ha urørt skov (nutidsværdi for tab/erstatning 175.000 kr./ha) og 500 ha naturnær skov (nutidsværdi tab/erstatning 30.000 kr./ha) på private skovarealer.

5.4.9 *Markedsføring og turisme*

Ingen initiativer og begrænsning af turismen på belastede områder. Ingen markedsføring og bortfald af kommunalt tilskud til Team Møn på 900.000 kr. pr år.

Den turismerelaterede omsætning reduceres med 170 mio. kr. jævnt faldende over 25 år.

5.4.10 *Naturbeskyttelse på privatejede arealer*

Det ydes attraktiv økonomisk støtte til privat etablering af levende hegn, smålunde, overdrevsarealer, blomsterenge, småmoser, vandhuller og naturhaver.

Statslige tilskud til private naturarealer på i alt 1 mio. kr. pr år. Der konverteres herved i alt i perioden 166 ha overdrev, 166 ha vådområde og 166 ha skov.

Alle arealer antages at komme fra jord i omdrift.

5.4.11 *Statslig naturgenopretning*

Der udarbejdes en samlet plan. Der igangsættes følgende naturgenopretningsprojekter i planperioden realiseret gennem statslige opkøb:

- Retablering af overdrev på Østmøn
- Råby Sø og Busemarke Mose
- Veddelsøen
- Genskabelse af Borre Sømose og Borre Enge
- Der udbygges med skovarealer mellem Hegnede og Klosterskov med genskabelse af Maglemose.

I alt opkøber og naturgenopretter staten 1000 ha vådområder, 1000 ha overdrev og 1000 ha skov.

De samlede statslige udgifter forudsættes at være 15 mio./år.

5.4.12 *N-reduktion*

Der forudsættes følgende kvælstofreduktioner ved naturgenopretning og tilskud til ændrede driftsformer på private arealer:

Vådområde: 250 kg/ha

Overdrev: 50 kg/ha

Skov: 100 kg/ha

5.4.13 *Gamle driftsformer og urørt skov*

Løvenge og græsningskove etableres. Alle statsejede skovarealer drives efter retningslinjerne for naturnær drift.

Der forudsættes et produktionstab og øgede drifts- og etableringsudgifter på i alt 1 mio. kr. pr. år.

5.4.14 *Geocenter Møns Klint*

Det forudsættes, at Geocenter Møns Klint alligevel ikke realiseres, og at der herved spares en anlægsudgift på 95 mio. kr. ekskl. moms og en sparet årlig driftsudgift på 6,2 mio. kr.

5.4.15 *Rekreativ værdi*

Som planscenariet.

5.4.16 *Driftsbudget/administration*

Der forudsættes øgede statslige administrative driftsudgifter vedrørende nationalparken på 5 mio. kr. pr. år.

5.5 **Den lysegrønne store nationalpark – fokus på friluftsliv, bosætning og turisme (scenarium 2)**

Der henvises til udbydende scenariebeskrivelse og effektvurdering i bilag 9.3.

I det følgende er kun medtaget beskrivelser og effektvurderinger, som har økonomisk betydning for beregningerne.

5.5.1 *Vision*

- At udvikle det positive samspil mellem beskyttelse og benyttelse så mere natur giver flere benyttelsesmuligheder, og øget beskyttelse giver mere natur.
- At understøtte en økonomisk bæredygtig lokal erhvervsudvikling for Møn.
- At bidrage aktivt til markedsføringen af Møn som bosted og turistmål.

5.5.2 *Fysisk afgræsning*

Hele Møn er omfattet af nationalparken.

5.5.3 *Friluftsliv*

Der er aktivitetsmuligheder for et bredt udsnit af organiserede og uorganiserede friluftaktiviteter inden for nationalparken. Interessekonflikter løses ved zoning.

Der forudsættes indført et udvidet skilte- og formidlingskoncept til en udgift på 2 mio. kr. pr. år.

5.5.4 *Jagt og fiskeri*

Jagt- og fiskerimuligheder udvides med udsætning og put & take søer.

Der forudsættes øgede private jagt- og fiskerilejeindtægter på 9 mio. kr. pr. år og private udgifter til udsætning på 4,5 mio. kr. pr. år.

5.5.5 *Bevaring af kulturmiljøer*

Ingen nettoeffekt.

5.5.6 *Ejendomspriser og bosætning*

Der forudsættes stigende ejendomspriser på +0,25 % pr. år beregnet for 20 % af boligarealet på Møn.

Der forudsættes en nettotilflytning på 20 personer pr. år.

5.5.7 *Markedsføring og turisme*

Nationalparken deltager aktivt i udviklingen og markedsføringen af turisme på Møn.

Der etableres nye overnatningsmuligheder i tilknytning til nationalparken med respekt for områdets egenart og den særlige livsform på Møn.

Der gennemføres kvalitetsforbedrende initiativer for nuværende sommerhusområder.

Der etableres et selvstændigt selskab "Naturferie A/S" der står for udvikling og drift af turismerelaterede produkter og aktiviteter.

Der forudsættes en stigning i den turismerelaterede omsætning på 200 mio. kr. over 25 år.

Nationalparken deltager aktivt i markedsføringen af Møn som bosted og turistmål. Markedsføringen udføres i samarbejde med GeoCenter Møns Klint, Møn Kommune og Team Møn.

Der forudsættes en stigning i markedsføringsudgifterne på 2,7 mio. kr. pr. år.

5.5.8 *Formidling*

Formidlingsaktiviteterne samles omkring Geocenter Møns Klint.

Der suppleres med et mindre formidlingscenter på Ulvshale-Nyord, der tillige fungerer som lokalt kulturcenter og samlingssted. Der forudsættes en statslig anlægsudgift på 10 mio. kr. i år 2010 og en kommunal driftsudgift på 1 mio. kr. pr. år.

Der fokuseres på formidling af naturen/geologien/kulturmiljø på hele Møn overfor turister og andre besøgende, herunder skoletjeneste.

Der er endvidere fokus på aktivitetsbaseret formidling af naturen samt oplevelsesorienterede aktiviteter i øvrigt – natur, safari, teambuilding m.v.

Der forudsættes udgifter til øvrige formidlingsaktiviteter på 1 mio. kr. pr år. (stat/kommune: 50 % / 50 %).

5.5.9 *Parkinfrastuktur*

Stiplanlægning, der sikrer kanalisering af den offentlige adgang uden om følsomme naturområder, og gennem områder, der kan tåle belastningen. Sikring og udbygning af tilkørselsforhold og vejnet/cykelstier til parken med tilstrækkelig kapacitet og kvalitet.

Der forudsættes nyanlæg på 3 mio. kr. pr år og øgede driftsudgifter på 1 mio. kr. pr. år.

5.5.10 *Rekreativ værdi*

Den lokale rekreative værdi fastsættes til det samme som i planscenariet.

5.5.11 *Driftsbudget/administration*

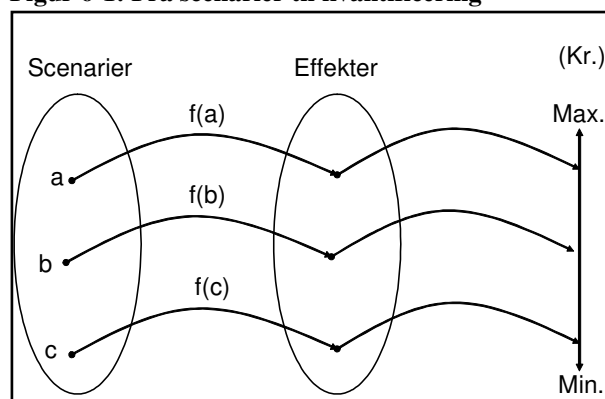
Der forudsættes øgede administrative driftsudgifter vedrørende nationalparken på 5 mio. kr. pr. år.

6. ØKONOMISKE ANALYSER

6.1 Indledning

Der gennemføres en erhvervsøkonomisk og en velfærdsøkonomisk analyse af de forskellige scenarier for nationalparken. Fælles for de to analysetyper er, at de tager udgangspunkt i de scenarier for nationalparken, som er blevet udviklet i samarbejde med sekretariatet (a, b, c i figur 6.1) Scenarierne har en række effekter, som har økonomisk betydning. Disse kvantificeres, og for nogles vedkommende på baggrund af funktionelle sammenhænge - $f(a)$. Den erhvervsøkonomiske og den velfærdsøkonomiske analyse tager udgangspunkt i den samme kvantificering af effekterne, men det er ikke alle effekterne, som regnes med i begge analyser.

Figur 6-1: Fra scenarier til kvantificering

Den erhvervsøkonomiske analyse sætter fokus på, hvilken direkte økonomisk betydning etablering af en nationalpark har for hver enkelt af de berørte parter, f.eks. for de forskellige private sektorer (landbrug, skovbrug, turisme osv.), stat, kommuner og husholdninger.

Denne analyse, der også kaldes en *budgetøkonomisk analyse*, belyser de fordelingsmæssige effekter ved projektet – dvs. hvem der ”taber” og ”vinder” ved etablering af en nationalpark. Det er i denne analyse de direkte økonomiske konsekvenser for lokalområdet beskrives.

Tabel 6-1: Forskelle i analyserne

Erhvervsøkonomisk analyse	Velfærdsøkonomisk analyse
Bygger på almindeligt kendte principper	Bygger på abstrakte og komplicerede principper
Beregner fordele og ulemper for forskellige grupper	Beregner betydningen for samfundets samlede velfærd
Inddrager kun direkte effekter for berørte grupper	Kan inddrage alle effekter, herunder naturværdier
Finansiell teori	Velfærdsøkonomisk teori, herunder miljøøkonomi

Den velfærdsøkonomiske analyse vurderer, hvilke velfærdsmæssige konsekvenser etablering af nationalparker har for hele samfundet (Danmark). Analysen medtager – til forskel fra den erhvervsøkonomiske analyse – de værdier, der ikke omsættes på et marked og derved ikke har en pris. Det betyder, at f.eks. værdien af reduceret kvælstofudvaskning medtages i det samlede regnestykke, da det har en værdi for den danske befolkning, selvom der ikke direkte betales for det. De mest markante forskelle på de to analysetyper fremgår af tabel 6.1.

6.2

Effekter

I tabel 6.2 er det søgt anskueliggjort, hvilke effekter der tæller med hvor. Hovedprincippet er, at der i den erhvervsøkonomiske analyse kun inddrages direkte effekter, som kan tildeles markedspriser. I modsætning hertil inddrages principielt alle effekter i den velfærdsøkonomiske analyse (i tabellen vil det sige de erhvervsøkonomiske effekter plus dem, der er listet under velfærdsøkonomi).

Tabel 6-2: Effekter i analyserne

Erhvervsøkonomisk analyse	
Omkostninger	Indtægter
Direkte projektkomkostninger	Øgede turistindtægter
Opkøb af land	Øget omsætning i lokalt erhvervsliv
Tabte indtægter	Øget beskæftigelse
Tilskud og subsidier	Øgede skatteindtægter
	Tilskud og subsidier
Velfærdsøkonomisk analyse	
Omkostninger	Benefits
Opkøb af land anses for interne transfereringer	EU tilskud og subsidier
Tabt landbrugsproduktion (jordrente) anses for et samfundsøkonomisk tab	Øgede skatteindtægter er interne transfereringer
Tabte indtægter i andre erhverv	Økosystem effekter (f.eks. forbrug af næringsstoffer)
EU tilskud og subsidier	Forbrug af rekreative værdier (f.eks. jagt, fiskeri, vandreture, sejlad)
	Værdien af biodiversitet

En væsentlig forskel er, at såkaldte ”interne transfereringer” ikke regnes med i den velfærdsøkonomiske analyse. En intern transferering er f.eks. skattebetalinger, opkøb af land mv., altså transaktioner, hvor samfundet som sådan hverken bliver rigere eller fattigere. Som det fremgår af tabellen indgår ikke-markedsomsatte effekter, som f.eks. natur og miljø, kun i den velfærdsøkonomiske analyse.

6.3 Økonomisk overskud og beskæftigelseeffekt

Formålet med såvel den erhvervsøkonomiske som den velfærdsøkonomiske analyse er at sammenveje alle effekterne til en fælles skala, således at det bliver muligt at sammenligne scenarierne såvel som projekterne indbyrdes. Imidlertid har det været nødvendigt i forbindelse med denne analyse at skelne mellem økonomisk overskud og beskæftigelseeffekten. Begge parametre bør indgå i evalueringen af det samlede resultat.

6.3.1 Samfunds- og erhvervsøkonomisk overskud

Det overordnede princip bag beregning er at måle hhv. det erhvervsøkonomiske og det samfundsøkonomiske overskud ved at gennemføre et projekt. Beregningsprincipperne for overskud af primærlandbrug og turisme er vist i tabellen nedenfor.

Tabel 6-3: Beregning af nettooverskud af primærlandbrug og turisme

Landbrug	Turisme
Produktionsværdi	Omsætning
+ Hektarstøtte mv.	
+ Øvrige	
- Variabler input (udsæd, gødning, pesticider, etc.)	- Forbrug af rå- og hjælpestoffer
- Arbejdskraft	- Arbejdskraft
- Maskin- og bygningsomkostninger	= Bruttooverskud
- Rentebelastning af beholdninger	- Forbrug af fast realkapital
- Finansielle omkostninger	
- Skatter og afgifter	
= Jordrente	= Nettooverskud

Metoder til opgørelsen af nettooverskuddet varierer fra sektor til sektor. For primærlandbruget er der tradition for at anvende den såkaldte jordrenteberegning, som viser nettooverskuddet ved at dyrke en hektar med en given afgrøde. Det fremgår af tabellen ovenfor, hvad der indgår i denne beregning. Jordrenten kan beregnes relativt præcist, idet der kun indgår en produktionssektor, indenfor

hvilken man kender værdien af de forskellige parametre. For turisme forholder det sig anderledes.

Turisme er kendetegnet ved at være forbrugsdrevet, og turismeforbruget involverer mange produktionssektorer. Det er derfor en større analyseopgave at analysere, hvor stort overskuddet er af en given turismeomsætning. Som en approksimation er derfor anvendt relationer fra nationalregnskabets tal. Den underliggende antagelse er således, at turismeforbruget dækker over alle sektorer, i samme proportion som sektorernes relative produktionsværdi.

Den samlede produktion var i 2002 i Danmark 2.335 mia. kr. (årets priser). Når herfra trækkes forbrug af rå- og hjælpestoffer i produktionen fås bruttoværditilvæksten. Denne beløber sig i samme år til 1.163 mia.kr. Herfra trækkes aflønning af ansatte (735 mia. kr.) hvilket giver bruttooverskuddet på ca. 428 mia. kr. Herfra trækkes forbrug af fast realkapital (230 mia. kr.). Tilbage er 199 mia. kr. i nettooverskud.

Det kan diskuteres, hvorvidt bruttooverskuddet eller nettooverskuddet bedst korresponderer med jordrenten, idet ”forbrug af fast realkapital” ikke svarer helt til de poster, der indgår i jordrenteberegningen. Der er i det følgende regnet med bruttooverskud som grundberegning, mens en beregning baseret på nettooverskud er taget med som følsomhed. Bruttooverskuddet udgør 37 % af bruttoværditilvæksten, mens nettooverskuddet udgør 17,1 % af bruttoværditilvæksten. Disse nøgletal bruges i beregningen af turismens brutto- og nettooverskud for såvel direkte som afledte effekter. Det bruges endvidere i beregningen af landbrugets afledte effekter, idet disse, som for turismen, finder sted i adskillige produktionssektorer.

6.3.2 *Beskæftigelseseffekt*

I nationalregnskabstallene udgør lønnen 63 % af bruttoværditilvæksten. Forholdet mellem aflønning af ansatte og bruttooverskud er 1,7. Dvs. at for en gennemsnitlig produktion bruges der 1,7 kr. på lønninger for hver kr. der indtjenes som bruttooverskud. Dette nøgletal bruges i beregningen af beskæftigelseseffekten for turismen samt landbrugets afledte effekter. For primærlandbruget findes tallene særskilt i nationalregnskabet. Disse anvendes på samme måde som beskrevet ovenfor. I primærlandbruget er forholdet mellem aflønning og bruttooverskud 0,37.

6.4 **Priser**

I den erhvervsøkonomiske analyse anvendes budgetøkonomiske priser. Det er de priser, som bliver betalt af virksomheden eller konsumenten, fratrukket refunderbare afgifter, såsom moms for virksomheder.

I den velfærdsøkonomiske analyse opgøres forbruget af de ressourcer, som samfundet samlet set bruger og skaber ved realiseringen af de forskellige scenarier. I en velfærdsøkonomisk analyse skal priserne afspejle forbrugernes betalingsvilje for de producerede goder eller forbrugsmuligheder tabt gennem forbrug af ressourcer i et projekt frem for et andet. De budgetøkonomiske priser skal derfor korrigeres for eksisterende skatter og afgifter i den danske økonomi for at kunne indgå som velfærdsøkonomiske priser i analysen. Denne forskel tages der højde for ved at forhøje de budgetøkonomiske priser med den såkaldte nettoafgiftsfaktor (NAF), for henholdsvis indenlandsk og internationalt handlede goder. NAF er udtryk for det gennemsnitlige afgiftstryk i Danmark, og udgør for indenlandsk handlede goder 1,17 og for internationalt handlede goder 1,25.

Denne forhøjelse af priserne sker for at udtrykke godernes marginale værdiproduktivitet i et prisniveau, der afspejler køberpriserne og dermed som nævnt betalingsvilligheden for goderne. Betalingsvilligheden er et centralt begreb i denne sammenhæng, da det knytter sig til nyttebegrebet. I den økonomiske velfærdsteori nyttemaksimerer alle individer i økonomien. Med forbrugernes mængdetilpasning af forbruget med nyttemaksimering for øje opstår dynamikken i prissignalet, som mødet mellem efterspørgsel og udbud. Højere pris, lavere efterspørgsel. På denne måde er der en sammenhæng mellem den nytte, vi gerne vil måle, og priserne - forudsat at de afspejler betalingsvilligheden. Derfor er det vigtigt, at priserne afspejler det niveau, forbrugerne møder på markedet, og derfor skal de forhøjes med nettoafgiftsfaktoren.

Som et led i den velfærdsøkonomiske analyse indgår værdien af naturen og miljøkonsekvenser. Disse værdier omsættes ikke på et marked og har derfor ikke en pris. Eksempler på naturværdier og miljøkonsekvenser er forbedrede rekreative forhold, forbedrede forhold for flora og fauna og værdien af en højere kvælstofreduktion.

Værdien af de ikke-markedsomsatte effekter fastsættes ved såkaldte værdisætningsstudier eller ved overførsel af resultater fra sammenlignelige analyser, de såkaldte "benefit transfers", som nævnes i vejledningen. Den nationale styregruppe gennemfører værdisætningsstudier på nationalt niveau. Det er resultaterne fra disse studier, som skal anvendes i den velfærdsøkonomiske analyse af nationalparken.

6.5 Skatteforvridningstab

Skatteopkrævning, herunder især indkomstskatter virker forvridende på økonomien. Det vil sige, at priserne på varerne ikke afspejler markedets vurdering. Som følge heraf allokeres varerne på en måde, som ikke er optimal. Dette resulterer i det såkaldte skatteforvridningstab, som er et udtryk for velfærdstab, som samfundet lider ved at skulle finansiere offentlige udgifter gennem skatteop-

krævning. Hvis det antages, at den offentlige sektor finansierer de offentlige udgifter (f.eks. et naturcenter) ved etablering af en nationalpark ved at opkræve skatter, bør skatteforvridningstabet indgå. Den marginale omkostning for samfundet i forbindelse med anvendelsen af de forvridende skatter er af Finansministeriet vurderet til 20 øre pr. krone opkrævet i skat. Skatteforvridningstabet er således inkluderet i analysen ved at multiplicere offentligt finansierede udgifter med en faktor 1,2 (20 pct.).

6.6 Følsomhedsanalyse

For at vurdere betydningen af de valgte forudsætninger, laves følsomhedsanalyse af centrale parametre i analysen. Herved kan resultaternes robusthed testes. I en følsomhedsanalyse ændres enkelte centrale parametre, hvorefter resultatet sammenlignes med udgangspunktet.

I den velfærdsøkonomiske analyse regnes der følsomhed på følgende parametre, jf. retningslinierne:

- Diskonteringsfaktor på 3% og 6%
- Tidshorisont på 23 år og uendelig
- Med og uden skatteforvridningstab
- Turismens stigning forøges og reduceres med 50 %
- Afledte effekter i landbruget forøges og reduceres med 50 %
- Rekreative værdier reduceres med 50 %
- Ejendomsprisstigning øges og reduceres med 50 %

Endvidere beregnes betydningen af, hvorvidt turismens brutto- eller nettooverskud danner baggrund for beregningen.

6.7 Praktisk fremgangsmåde

I dette afsnit beskrives principperne bag beregningerne af samfundsøkonomisk overskud for hver af de inkluderede variabler.

6.7.1 *Park infrastruktur*

Udgifter forbundet med etablering af ny infrastruktur i parken, f.eks. stisystemer, parkeringspladser, campingpladser, besøgscentre mv. inddrages i analysen ved deres respektive etablerings- og driftsomkostninger målt i markedspriser. I den velfærdsøkonomiske analyse forhøjes disse omkostninger med nettoafgiftsfaktoren, idet det antages, at der medgår indenlandske produktionsfaktorer til etablering og drift af faciliteterne. Da det antages, at omkostningerne finansieres af den offentlige sektor, korrigeres endvidere i den velfærdsøkonomiske analyse for skatteforvridningstabet.

Udgifter i forbindelse med parkens administration (løbende driftsudgifter) måles ligeledes i markedspriser. I den velfærdsøkonomiske analyse forhøjes med en nettoafgiftsfaktor, og der tages højde for skatteforvridningstab.

6.7.2 Omlægning af landbrugsjord

Miljøstyrelsen har fået udarbejdet en rapport om ”Opgørelse af mistet jordrente ved arealekstensivering i landbruget”¹. Hensigten med rapporten har været at give et ensartet grundlag for beregningerne i forhold til virkningerne på landbruget af arealomlægninger i forbindelse med nationalparkprojekterne.

Rapportens hovedresultater er gengivet i tabel 6.4 nedenfor.

Tabel 6-4: Standardestimer for jordrenter i kr. pr. ha, løbende priser

	Planteavl			Planteavl + husdyr		
	Budgetøk.		Velfærdsøk.	Budgetøk.		Velfærdsøk.
Rente	q=4	q=6	r=3 q=6	q=4	q=6	r=3 q=6
Hele DK	2104	1709	4585	2199	1211	5704
Øst, alle jordtyper	2093	1713	4477	2116	1275	5472
Vest, alle jordtyper	1856	1398	4617	2304	1091	6025
Hele DK, lerjord	2209	1815	4656	2443	1654	5905
Hele DK, øvrige jordtyper	1766	1367	4254	2005	859	5544

Kilde: Jordrenteprojektet. Note: r = tidspræferencen for forbrug, q = alternativ afkastrate på investeret kapital. Bemærk, at den gennemsnitlige jordrente i hele landet ikke nødvendigvis skal falde i intervallet som udspændes af de gennemsnitlige jordrenter i Øst- og Vestdanmark, idet estimerne er vægtede gennemsnit indenfor de enkelte år, mens gennemsnittet for de fem år er et simpelt gennemsnit.

Det konkluderes i rapporten, at forskellen mellem jordrenterne i Øst- og Vestdanmark og mellem jordtyperne af begrænset størrelse, og at der således kun er begrænsede gevinster ved at foretage en detaljeret opgørelse baseret på jordtype og region. Dette forklares med, at der findes andre faktorer, som har betydning for jordrenten, f.eks. dyrkning af sukkerroer eller kartofler, og disse faktorer er ikke uafhængige af de her anvendte kategorier. Dvs., at der i jordrenteprojektet ikke er taget højde for betydningen af dette. Det anføres, at hvis en mere præcis opgørelse af et områdes jordrente er ønskelig, skal der tages udgangspunkt i det

¹ Jesper Schou, DMU, og Jens Abildtrup, KVL, marts 2005

aktuelle områdes produktionsstruktur, og der skal inddrages flere faktorer, end det har været tilfældet i jordrenteprojektet.

Tallene fra jordrenteprojektet er anvendt i analysen af jordrentetabet ved om-lægning af landbrugsjord i forbindelse med nationalparken. Tallene kombineres med oplysninger om antal hektar, der tages ud af omdrift, samt husdyrhold i DE pr. ha. fordelt på svin, kvæg og fjerkræ for det pågældende område jf. tabel 6.5.

Tabel 6-5: Nøgletal for landbruget, herunder jordrente

	Ho-ved. Region	Vestsj. Amt	Stor-str. Amt	Sdrj. Amt	Ribe Amt	Vejle Amt	Århus Amt	Vib. Amt	Nj. Amt
Landbrugsareal, 1000 ha, 2001	115	196	238	278	195	183	265	254	390
Antal dyreenheder, 1000 DE, 2001	43	115	93	326	218	196	230	325	430
Antal DE pr. ha	0,37	0,59	0,39	1,17	1,12	1,07	0,87	1,28	1,10
Andel kvæg	44 %	29 %	29 %	52 %	71 %	38 %	33 %	47 %	48 %
Andel svin	53 %	70 %	66 %	43 %	26 %	57 %	64 %	49 %	48 %
Andel fjerkræ	3 %	2 %	5 %	5 %	3 %	6 %	2 %	4 %	4 %
Budgetøkonomisk jordrente	1275	1275	1275	1091	1091	1091	1091	1091	1091
Velfærdsøkonomisk jordrente	5472	5472	5472	6025	6025	6025	6025	6025	6025

Kilde: Dansk Landbrug, Jordrenteprojektet, statistikbanken og egne beregninger

Et vigtigt aspekt i forbindelse med beregning af såvel budgetøkonomisk som velfærdsøkonomisk jordrente er landbrugssubsidier. I jordrenteprojektet er der regnet på historiske data, herunder subsidier, som implicit er inkluderet i tabel 6.6. Styrken ved denne fremgangsmåde er, at der regnes på tal, der afspejler en konkret virkelighed. Imidlertid står landbrugsstøtten foran en reform, som får betydning for subsidierne. Det er dog endnu uklart, hvordan landbrugsstøtten vil udvikle sig, og dermed den fremtidige jordrente.

For at udlede de subsidier, som er inkluderet i jordrenterne i tabel 6.4 har det været nødvendigt at udregne den gennemsnitlige støtte pr. ha. for alle bedrifter i Danmark, fordelt på EU tilskud og danske tilskud. Dette fremgår af tabel 6.6.

Tabel 6-6: Tilskud til landbruget

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ha										
Landbrugsareal pr. bedrift	43	46	48	48	51	52	54	57	60	62
1000 kr										
Tilskud pr. bedrift til planteproduktion	69	85	88	88	94	99	104	113	121	127
Tilskud pr. bedrift til husdyrproduktion	5	6	8	7	7	6	12	19	29	29
Generelle driftstilskud pr. bedrift	10	10	11	11	12	14	13	13	12	11
EU tilskud pr. ha.										
Tilskud pr. ha. til planteproduktion, EU	1.585	1.858	1.824	1.825	1.861	1.919	1.915	1.993	2.019	2.053
Tilskud pr. ha. til husdyrproduktion, EU	109	126	169	148	135	115	218	343	476	470
EU tilskud	1.694	1.984	1.993	1.973	1.996	2.034	2.133	2.335	2.495	2.523
Danske tilskud pr. ha.										
Landdistriktpulje	212	199	202	199	215	239	219	212	186	157
Andre tilskud	24	22	22	22	24	27	24	24	21	17
Dansk tilskud i alt	236	221	224	221	239	265	244	236	207	174

Kilde: FØI Landbrugsregnskabsstatistik, serie A, alle bedrifter

Beregningen af tilskud har især betydning for den budgetøkonomiske analyse.

I det omfang, at landbrugsjord omlægges til anden produktiv anvendelse, modregnes evt. økonomiske effekter af den alternative brug af jorden.

Fødevarerøkonomisk Institut har beregnet², at omlægning til vedvarende græs betyder en reduktion i den budgetøkonomiske jordrente på 0-1.400 kr. afhængigt af jordtype og produktion. I analysen er regnet med et tab på 500 kr. pr. hektar, som er forudsat dækket af danske tilskudsmidler.

I den velfærdsøkonomiske analyse inddrages også landbrugets afledte effekter, idet landbruget indgår i en arbejdsdeling med de øvrige erhverv. Ændringer i den arealbetingede produktion har udover den direkte betydning for primærlandbruget, også betydning for de erhverv, som aftager landbrugsprodukter (mejerier, slagterier mv.), samt for de erhverv, som forsyner landbruget med produktionsmidler (foderstoffer, tjenesteydelser, maskiner mv.). Endelig har det betydning for leverandører i andet led, eksempelvis papkartoner og syltetøj til mejerierne.

² FOI (2004): Indkomsttab ved miljøgræs, vådområder og ekstensive randzoner, s. 7 tabel 7.

Fødevarøkonomisk Institut har foretaget en disaggregering af Danmarks Statistiks Input-output tabeller, som gør det muligt at bestemme de umiddelbare effekter for landbrugets driftsgrene. Effekterne er senest ajourført i forbindelse med VMP III -udredningsarbejdet. De estimerede koefficienter, som omfatter beskæftigelsen og værditilvæksten, fremgår af tabel 6.7.

Tabel 6-7: Koefficienter for beskæftigelses- og værditilvæksteffekter af ændringer i landbrugets aktivitetsniveau, 2001

	Salgsafgrøder pr. 1.000 ha	Grovfoder pr. 1.000 ha	Kvæg pr. 1000 DE	Svin pr. 1.000 DE	Fjerkræ pr. 1.000 DE
<i>Beskæftigelseseffekt, antal fuldtidsansatte</i>					
Forsynende erhverv	3 - 6	3 - 5	4 - 8	8 - 12	3 - 9
+ Aftagende erhverv	0,5 - 1	0	4 - 8	10 - 14	4 - 10
= Afledt beskæftigelse	3 - 7	3 - 5	8 - 15	18 - 26	7 - 19
+ Primærlandbrug	7 - 11	3 - 7	15 - 25	17 - 23	3 - 7
= Samlet beskæftigelse	10 - 18	6 - 12	23 - 40	33 - 51	10 - 26
<i>Afledt værditilvækst, mio. kr.</i>					
Forsynende erhverv	2 - 4	2 - 3	3 - 5	6 - 8	2 - 5
+ Aftagende erhverv	1	0	3 - 5	7 - 9	3 - 7
= Afledt værditilvækst	2 - 5	2 - 3	6 - 10	13 - 17	5 - 12

Kilde: FOI, Beregning af afledte konsekvenser af vandmiljø-tiltag for beskæftigelse og værditilvækst, www.VMP3.dk, Dansk Landbrug

1) Værditilvæksten svarer til indtjeningstab på kort sigt. Værditilvæksten er opgjort som omsætningen (produktionsværdien) fratrukket vareforbruget mv.

Som det fremgår af tabel 6.7 vil omlægning af 1000 ha landbrugsjord til anden anvendelse have en afledt effekt på mellem 2 og 5 mio. kr. Der regnes med 3.000 kr./ha. forudsat, at der dyrkes salgsafgrøder. Den afledte værditilvækst af en dyreenhed afhænger af hvilke husdyr, der er tale om. I beregningen anvendes middelværdierne fra tabellen ovenfor, hvilket giver 8.000 kr. pr. DE kvæg, 15.000 kr. pr. DE svin samt 8.000 kr. pr. DE for fjerkræ. Fordelingen mellem de 3 typer husdyr er i regionen hhv. 29 %, 66 % og 5 %. Samlet regnes med 12.601 kr./DE. Dyretætheden i Regionen er 0,39 DE/ha svarende til 4914 kr./ha. I den velfærdsøkonomiske analyse regnes således med en afledt effekt på 7.914 kr./ha, som tages ud af omdrift. Af dette er 37 % bruttooverskud, som beskrevet ovenfor, i alt 2.928 kr./ha. Det antages, at der sker en gradvis faktortilpasning over fem år.

6.7.3 Øgede ejendomsværdier

Etablering af en nationalpark har betydning for huspriserne i lokalområdet. Denne værdistigning kan betragtes som forøget bruttoværditilvækst, og har derfor betydning for såvel den budgetøkonomiske som den velfærdsøkonomiske analyse.

Beregningen af de samlede øgede ejendomsværdier i lokalområdet tager udgangspunkt i oplysninger om samlede antal etagemeter på forskellige ejendoms-kategorier for de pågældende kommuner³, samt oplysninger om gennemsnitlig kvadratmeterpris for forskellige ejendoms-kategorier på kommunalt niveau⁴. Det er velkendt, at naturskøn beliggenhed eller beliggenhed i et bygningsbevarings-område påvirker ejendomspriserne i positiv retning. Der er derfor allerede eksempler på, at ejendomsmæglere annoncerer med ejendommens beliggenhed i den kommende nationalpark eller lignende.

Tabel 6-8: Ejendomspriser

	Parcel- og rækkehuse			Etageboligbebyggelse			Sommerhuse		
	m2	Pris pr m2	I alt, mia.kr.	m2	Pris pr m2	I alt, mia.kr.	m2	Pris pr m2	I alt, mia.kr.
Kongernes Nordsjælland	6.967	14.374	100,1	2.148	14.768	31,7	1.698	19.252	32,7
Åmosen	3.637	8.449	30,7	408	n.a.	n.a.	471	10.128	4,8
Møn	558	7.525	4,2	91	n.a.	n.a.	112	13.253	1,5
Vadehavet	6.918	6.564	45,4	2.035	9.955	20,3	789	11.653	9,2
Søhøjlandet	7.030	8.191	57,6	1.118	10.790	12,1	85	11.931	1,0
Mols Bjerge	985	9.011	8,9	80	n.a.	n.a.	659	n.a.	n.a.
Thy	2.170	5.215	11,3	260	n.a.	n.a.	273	n.a.	n.a.
Læsø	146	5.278	0,8	3	n.a.	n.a.	54	n.a.	n.a.

Kilde: Statistikbanken, Realkreditrådet og egne beregninger.

Antal etagemeter samt kvadratmeterpriser for en række udvalgte nationalpark pilotprojekter fremgår af tabel 6.8 ovenfor. Som det fremgår af tabellen, er der tale om relativt store tal – en gennemsnitlig stigning på 10 % over 25 år vil i Møn Nationalpark generere en engangsværdi på ca. 570 mio. kr. Der er tale om en potentielt meget betydelig effekt, sammenlignet med de øvrige effekter, som inkluderes i analysen.

Imidlertid er der ingen af de interviewede ejendomsmæglere (12 forskellige fordelt over landet), som har kunnet give et bud på, i hvilket omfang evt. etablering af nationalpark vil have betydning for huspriserne.

Der er i beregningerne forudsat en ejendomsprisstigning på 0,5 % pr. år for 20 % af boligarealet for scenarium 1 og 3, mens forudsætningen i scenarium 2 er 0,25 % pr. år.

6.7.4 Jagt og fiskeri

Evt. øgede indtægter fra jagt og fiskeri inddrages i analysen som nettoindtægter. Dvs. fratrukket omkostninger fra f.eks. udsætning og pleje af vildt samt andre driftsomkostninger. Nettoindtægten forhøjes med nettoafgiftsfaktoren for inden-

³ Oplysningerne er tilgængelige i Statistikbanken

landsk handlede goder og for internationalt handlede goder, i det forhold at der er tale om international jagtturisme i forhold til indenlandsk. Der antages ikke at være afledte effekter forbundet med øgede indtægter fra jagt og fiskeri.

6.7.5 *Naturgenopretning og naturpleje*

Udover de tabte indtægter ved omlægning af landbrugsjord inddrages de direkte omkostninger ved etablering og drift af naturgenopretningsprojekter samt naturpleje. Omkostningerne forhøjes med nettoafgiftsfaktoren, og der tages højde for skatteforvridningstab.

Offentlige arealopkøb medtages ikke i den velfærdsøkonomiske beregning, jf. afsnit 6.2.

Beregningsforudsætningerne i forbindelse med naturgenopretning er inddraget i scenariebeskrivelserne ovenfor.

6.7.6 *Formidling og markedsføring*

Omkostninger forbundet med formidling og markedsføring indregnes, idet der forhøjes med nettoafgiftsfaktor og skatteforvridningstab i den velfærdsøkonomiske analyse.

Markedsføringsbudgetterne for parken er inddraget i scenariebeskrivelserne.

6.7.7 *Turisme*

Kun turisme, som direkte kan forbindes med etablering af nationalparken, inkluderes i analysen. Af disse tæller kun nye udenlandske turister med i den velfærdsøkonomiske analyse. Turisternes generelle forbrug i og udenfor parken beregnes ved hjælp af oplysninger fra Danmarks Statistik og Danmarks Turistråd. Der skelnes mellem overnattende turister og endagsturister.

For de overnattende turister tages udgangspunkt i antallet af turismeovernatninger⁵. For overskuelighedens skyld er der defineret en gennemsnitsturist. Gennemsnitsturisten afspejler fordelingen på amtsniveau af overnatningstyper og nationaliteter.

Til hver turistovernatning er der tilknyttet et døgnforbrug. Turistens døgnforbrug afhænger af turistens nationalitet og valg af overnatningsform. En hotelturist bruger mere end en campingturist, og en nordmand bruger mere end en polak. Det antages således implicit, at en evt. stigning i turismen sker i forholdsvis fordeling mht. overnatningstype og nationalitet, som afspejler den øjeblikkelige fordeling.

⁴ www.realkreditraadet.dk

⁵ Tilgængelig på www.statistikbanken.dk

Man skelner mellem den direkte og den samlede effekt af turisme på værditilvækst, bruttooverskud og beskæftigelse.

Den direkte bruttoværditilvækst, bruttooverskud og beskæftigelseeffekt af turisme inddrager kun den umiddelbare effekt af turismeomsætningen. Det vil sige effekterne af det direkte forbrug på f.eks. overnatninger, restaurationsbesøg, detailhandel, etc.

De indirekte effekter, eller såkaldte inducerede eller afledte effekter, indeholder f.eks. råvarer forbrugt af restaurationen, varmen leveret til hotellet, samt det forbrug, de beskæftigede i turistbranchen har.

I den erhvervsøkonomiske analyse er kun de direkte effekter af turisme inddraget, mens den velfærdsøkonomiske analyse inddrager de direkte og afledte effekter af ny udenlandsk turisme.

Det kan ikke umiddelbart lade sig gøre at beregne differentieret bruttoværditilvækst og bruttooverskud pr. overnatning for de forskellige amter. Det hænger sammen med, at bruttoværditilvækst og det tilknyttede bruttooverskud knytter sig til turismeforbruget, og ikke den produktion, turismen afføder. Produktionen vil således ofte finde sted i et andet amt, end der hvor forbruget finder sted. Derfor anvendes i beregningen et tal, som er beregnet som gennemsnit for hele Danmark.

På baggrund af døgnforbruget har Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut (AKF) beregnet den direkte og indirekte værditilvækst, som følger af overnatningsturismen. Den samlede bruttoværditilvækst af både dansk og udenlandsk turisme var i 2002 20,2 mia. kr. Heraf er den direkte værditilvækst beregnet til 12 mia. kr. Det samlede antal turismeovernatninger var i 2002 42,4 mio. kr. I gennemsnit medfører en overnatning altså 283 kr. i direkte bruttoværditilvækst, mens tallet for den samlede bruttoværditilvækst er 477 kr. Forholdet mellem den direkte bruttoværditilvækst og den samlede bruttoværditilvækst er således 1,68.

For at skabe sammenlignelighed med jordrenteberegningen, som er grundlaget for vurderingen af omkostningerne ved arealoplægninger, er det som beskrevet ovenfor nødvendigt at trække lønindhold og forbrug af realkapital ud af tallene for bruttoværditilvæksten. Tilbage er et bruttooverskud på 105 kr., som udgør 37 % af den direkte bruttoværditilvækst.

Jobindholdet (antallet af fuldtidsstillinger) kan beregnes som nettooverskuddet gange $1,7/221.830$, hvor 1,7 er forholdet mellem lønindhold og nettooverskud

(beskrevet ovenfor), mens 221.830 er den gennemsnitlige årsløn i turismerelaterede jobs.

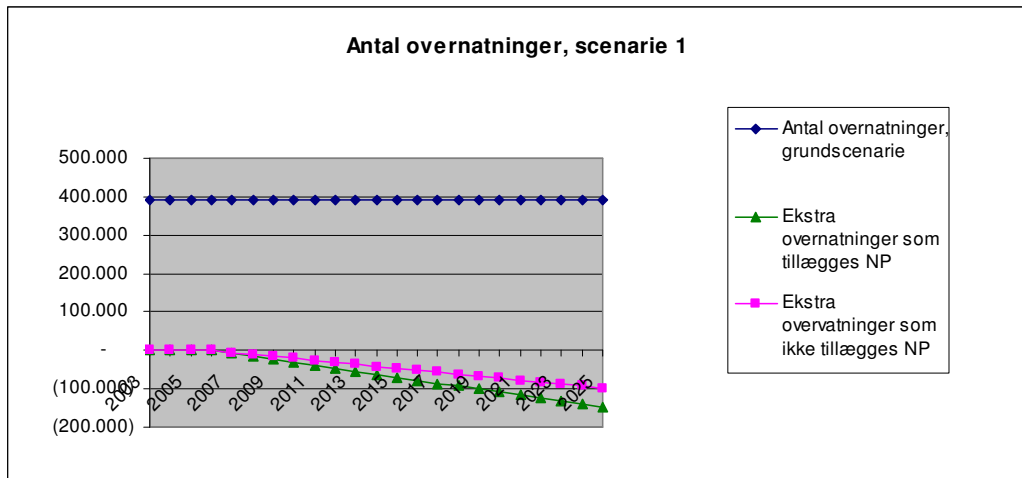
For overnattende turister regnes i grundscenariet med udgangspunkt i antal overnatninger i Storstrøms Amt i 2003, som var 2.875.830. Det anslås, at 13,6 % af disse fandt sted i undersøgelsesområdet. Tabel 6.9 nedenfor viser de forudsatte stigningstakter for turismen i de 2 scenarier. Endvidere er vist den andel, som det er forudsat, at nationalparken giver anledning til. Den resterende del af stigningen skyldes andre offentlige og private initiativer, som er beskrevet i scenariebeskrivelsen, men som ikke direkte vedrører etableringen af nationalparken.

Tabel 6-9: Beregningsforudsætninger, turisme

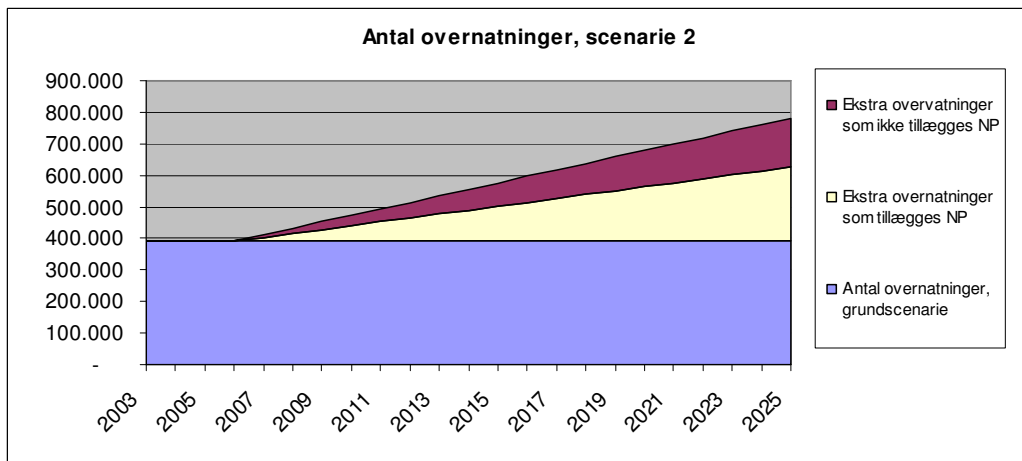
Forudsætning	Scenarium 1	Scenarium 2	Scenarium 3
Samlet ekstra stigning over 20 år i scenariet	-63 %	100 %	63 %
Andel af stigning som skyldes nationalpark	60 %	60 %	60 %
Andel danske overnatninger	55 %	55 %	55 %
Andel udenlandske overnatninger	45 %	45 %	45 %
Direkte bruttooverskud af danske overnatninger	105	105	105
Direkte bruttooverskud af udenlandske overnatninger	105	105	105
Relation mellem bruttooverskud og lønninger	1,7	1,7	1,7
Relationen mellem direkte og samlede effekter	1,68	1,68	1,68

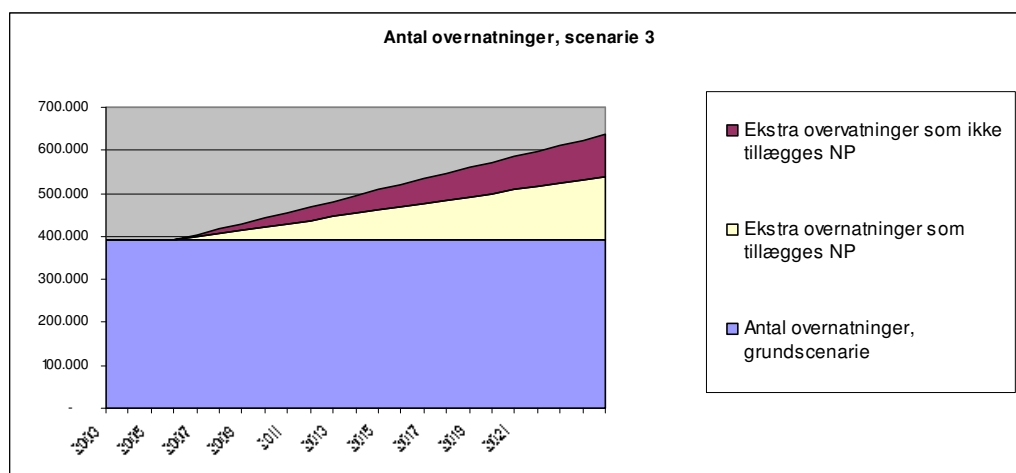
Med disse forudsætninger viser figur 6.2 og 6.3 antallet af turister i alt som følge af scenarium 1, og den andel, som regnes med i analysen af nationalparken.

Figur 6-2: Antal ekstra overnatninger, scenarium 1

Figur 6-3: Antal ekstra overnatninger, scenarium 2

Figur 6-4: Antal ekstra overnatninger, scenarium 3

6.7.8 *Bosætning*

Mere natur og øget opmærksomhed omkring et område kan i sig selv bidrage til at fastholde nuværende beboere i et område, samt til at tiltrække nye beboere⁶. Denne effekt må antages at forstærkes, hvis etableringen af en nationalpark har betydning for jobmulighederne i lokalområdet.

Betydningen af ændret nettotilflytning er inddraget i den budgetøkonomiske analyse, men ikke i den velfærdsøkonomiske, idet samfundet som helhed ikke bliver rigere af, at indbyggerne skifter bopæl. Beregningen tager afsæt i en antagelse om ændret nettotilflytning. Ændringen beregnes i forhold til Danmarks Statistiks fremskrivninger for lokalområdet⁷.

Der defineres en gennemsnits-nettotilflytter⁸, som er karakteriseret ved en gennemsnitsindkomst⁹. Gennemsnitsindkomsten for tilflyttere til Møn er 190.856 kr. om året. Det fremgår ikke af statistikken, i hvilket omfang der er tale om overførselsindkomst.

En tilflytter anvender indkomsten på indkomstskat, opsparing og forbrug. Mht. indkomstskat antages statskatten at være uændret, idet tilflytteren også betalte indkomstskat til staten i forbindelse med den tidligere bopæl. For lokalområdet har det til gengæld betydning, at der betales kommune- og amtsskat af indkomsten. I Storstrøms amt er amtsskatten på 12,5 %. Kommuneskatten er i Møn Kommune 21,5 %. Der fradrages statskat efter følgende satser, afhængigt af om

⁶ Se f.eks. "Can recreational areas attract new inhabitants? AKF, April 2002 samt "De danske landområder og jordbruget", AKF, Oktober 2002

⁷ www.statistikbanken.dk

⁸ "Gennemsnitstilflytter: "Regional udvikling af indkomst og beskæftigelse", AKF, marts 2001 samt "Indkomster, flytninger og uddannelse, AKF april 2002.

der for gennemsnitstilflytteren betales bundskat, mellemskat og/eller topskat. Bundskatten er på 5,5 % for en skattepligtig indkomst under 259.500 kr. Mellemskatten på 6 % betales af en skattepligtig indkomst, der er over 259.500 kr., men under 311.500 kr. Topskatten regnes af en skattepligtig indkomst, der er over 311.500 kr. I 2005 er topskatten på 15 %. Da gennemsnitsindkomsten for tilflyttere til området er under 259.500 kr. regnes kun med bundskat.

I gennemsnit forbruges 87 % af rådighedsbeløbet¹⁰. Af den resterende del betales bl.a. kontingenter, gaver mv., og der spares op. Spørgsmålet er, hvad værdien af det forbrug er for lokalområdet, idet kun en andel af forbruget lægges lokalt, og yderligere kun en andel af dette bidrager til værditilvækst, som er den størrelse, der regnes ind i analysen.

Spørgsmålet om hvor stor en andel af forbruget, som sker lokalt, afhænger af i hvilket omfang der er lokal tilgængelighed af goderne. Danmarks Statistik opgør danskernes samlede forbrug på en række kategorier. Hvis det antages, at forbrug til fødevarer, drikkevarer og tobak, beklædning og fodtøj, boligbenyttelse samt medicin og lægeudgifter sker lokalt, svarer det til, at 46 %¹¹ af forbruget sker lokalt.

Danmarks Statistik opgør bruttoværditilvæksten fra produktionssiden, men ikke fra forbrugssiden. For at sige noget om bruttoværditilvæksten af et forbrug er det derfor nødvendigt at gøre en antagelse om forholdet mellem bruttoværditilvæksten af forbruget og det samlede forbrug. Fra produktionssiden er dette forhold ca. 0,5. Dvs. hvis der produceres en gennemsnitsvare til en værdi af 1000 kr., vil halvdelen være bruttoværditilvækst (aflønning af ansatte og bruttooverskud af produktion)¹², mens den anden halvdel er forbrug i produktionen (rå- og hjælpestoffer). Det antages, at denne relation også gør sig gældende på forbrugssiden.

Af rådighedsbeløbet (indkomsten efter fradrag af skatter og opsparing) er det således $87 \% * 50 \% * 46 \% = 20 \%$ som er lokal bruttotilvækst. Af dette er 37 % et bruttooverskud, som antages at tilfalde erhvervslivet.

Den forudsatte befolkningsudvikling for de tre scenarier fremgår af figuren nedenfor. Grundscenariet og scenarium 1 er sammenfaldende og har derfor ingen nettoeffekt.

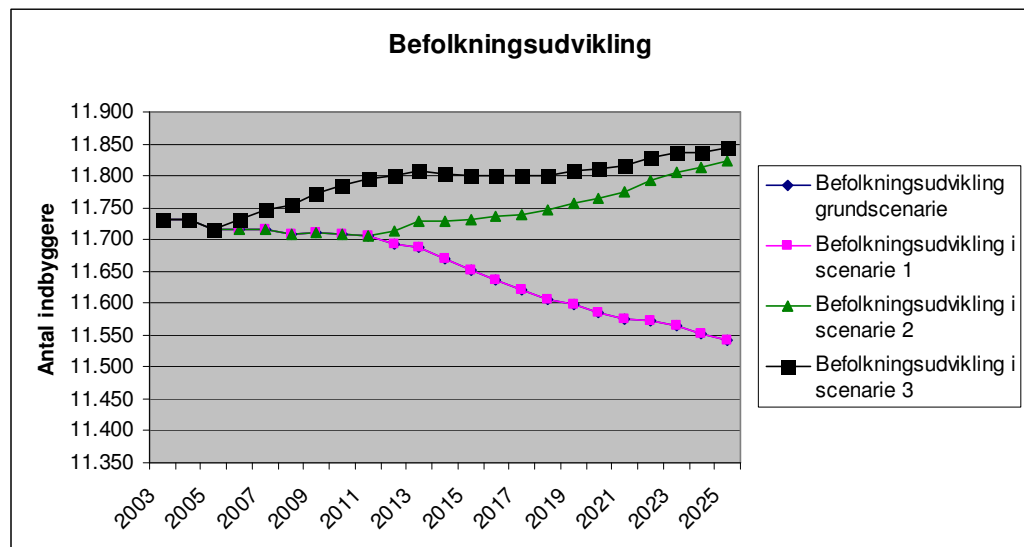
⁹ www.statistikbanken.dk

¹⁰ Indkomst fratrukket indkomstskat mv., se tabel 245 i Statistisk årbog, 2003.

¹¹ Statistisk årbog 2003, s. 411

¹² Statistisk Årbog 2003, s. 397, idet der ses bort fra produktionsskatter og subsidier

Figur 6-5: Befolkningsudviklingen for Møn i de tre scenarier

Scenarium 2 og 3 udviser en svagt stigende tendens.

6.7.9 *Offentlig planlægning og private investeringer*

Planlægning, etablering og drift af offentlige og private anlægsprojekter, som vurderes som nødvendige for realisering af et nationalparkscenarium, men som ikke har direkte betydning for parken, inddrages i analysen som kritiske forudsætninger. Dvs. de indregnes ikke kvantitativt i analysen, da disse investeringer ikke er direkte forårsaget af etablering af nationalparken. Disse investeringer er dog vigtige i forhold til at realisere visionerne i nogle af scenarierne.

6.7.10 *Reduktion af kvælstof (N)*

Der er anslået en reduceret kvælstofbelastning af vandmiljøet som følge af konvertering af landbrugsjord i omdrift til naturarealer.

Vådområder: 250 kg N pr. ha

Skov: 100 kg N pr. ha

Overdrev: 50 kg N pr. ha

Kvælstofreduktionen er værdisat efter Miljøstyrelsen retningslinjer.

6.7.11 *Rekreative værdier*

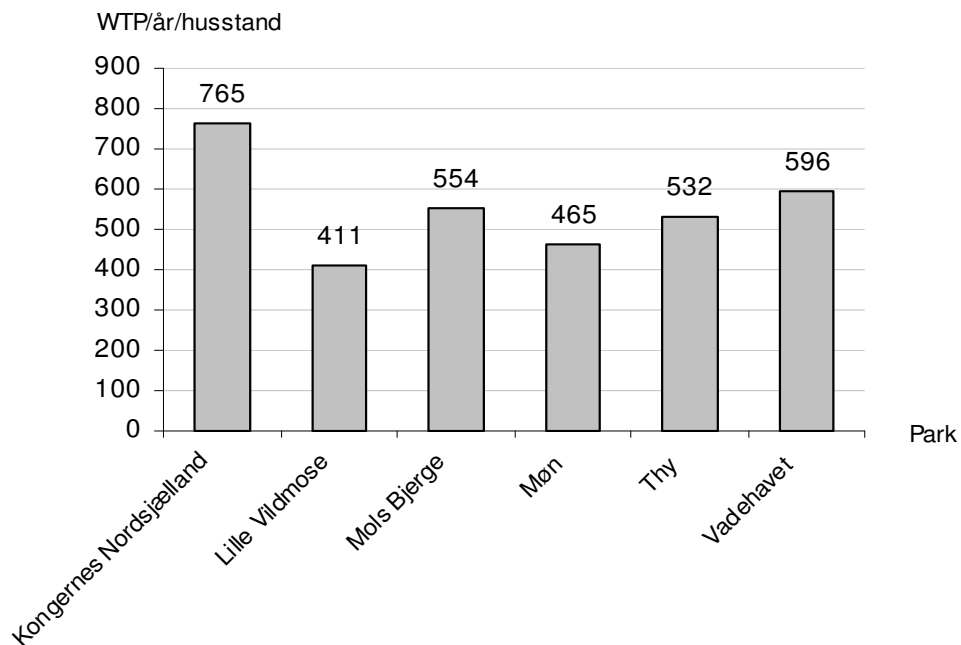
Lokalbefolkningen har glæde af en nationalpark i form af forbedrede naturoplevelser. Samtidig vil fornemmelsen af, at der bliver gjort noget godt for naturen have en værdi hos de fleste. I et værdisætningsstudium lavet af Forskningscenter for Skov og Landskab på KVL er lokalbefolkningen til nationalparkerne blevet

spurgte om deres betalingsvilje til de konkrete ændringer, som opstår som følge af nationalparken. Studiet er baseret på såkaldt betinget værdisætning, hvor de adspurgte skal svare ja/nej til spørgsmålet, om de er villige til at betale x antal kroner mere i skat for at have en nationalpark. Studiet har udelukkende spurgt befolkningen i lokalområdet, og det er således kun den lokale betalingsvilje, som er blevet afdækket. Dette gøres ved at multiplicere det samlede antal husstande i lokalområdet med den gennemsnitlige betalingsvilje pr. husstand.

Resten af befolkningen har erfaringsmæssigt også en betalingsvillighed for nationalparkerne. En lignende undersøgelse for hele befolkningens betalingsvilje af nationalparkerne forventes færdiggjort ultimo 2005. Her må den enkelte danskers betalingsvilje forventes at være lavere end i lokalområdet, men til gengæld er der langt flere, som vil betale – nemlig en delmængde af hele Danmarks befolkning. Derfor menes den lokale værdisætningsstudie at være et meget forsigtigt bud på den samlede betalingsvillighed.

I Danmark er der lavet lokale værdisætningsstudier for i alt seks nationalparker. Betalingsviljen for disse parker er vist på figur 6.6.

Figur 6-6: Betalingsvilje for de seks parker i kr/år/husstand.

Det ses, at den årlige betalingsvilje pr. husstand svinger mellem 411 kr. og 765 kr. For Møn er betalingsvilligheden 465 kr./husstand. Med et samlet antal husstande i lokalområdet på ca. 5.576 bliver den samlede betalingsvilje på knap 2,6 mio. pr. år. Det skal dog understreges, at dette beløb kun inddrager den lokale

betalingsvillighed. Mulige brugere af nationalparken, som ikke er bosiddende i lokalområdet, må antages også at have en betalingsvillighed. Denne er ikke inkluderet i ovennævnte tal.

6.7.12 *Øvrige parametre*

En række andre parametre er ligeledes vurderet i forbindelse med analysen. Der redegøres kort for disse i det følgende, ligesom der beskrives, hvorvidt de enkelte parametre er indeholdt i analysen.

Mulige jordsætninger samt ændringer i pumpe- og drænudgifter:

Er principielt indeholdt i effektivvurderingen af landbruget og de erstatninger, som der er forudsat.

Nye erhvervs muligheder:

Er ikke en direkte konsekvens af nationalparksaktiviteter, men er en afledt effekt af turisme, bosætning mv. Med den valgte metode for analysen, jf. kapitel 3, er nye erhvervs muligheder således ikke indeholdt i analysen.

Kulturhistorisk værdi og biodiversitet:

Er ikke indregnet i analysen, da værdier ikke har kunnet anslås. Miljøstyrelsen og andre undersøgte kilder har ikke fastsat anvendelige enhedspriser for parametrene. Skov- og Naturstyrelsen har igangsat et projekt, der afsluttes i efteråret 2005. På baggrund af dette vil der muligvis være grundlag for at kunne vurdere/fastsette parametre som kulturhistorisk værdi og biodiversitet.

Reduktion af klimagasser:

Denne parameter har en marginal økonomisk effekt, og er ikke indregnet i analysen. Der er modsatrettede effekter, da den forudsatte forøgede værdiskabelse i samfundet gennem turisme, erhverv mv. øger energiforbruget.

Grundvand:

Indgår indirekte i analysen som en del af den reducerede kvælstofbelastning. Grundvandsdannelse mv. er ikke indeholdt, da der ikke umiddelbart findes data for dette.

6.8 **Velfærdsøkonomisk analyse**

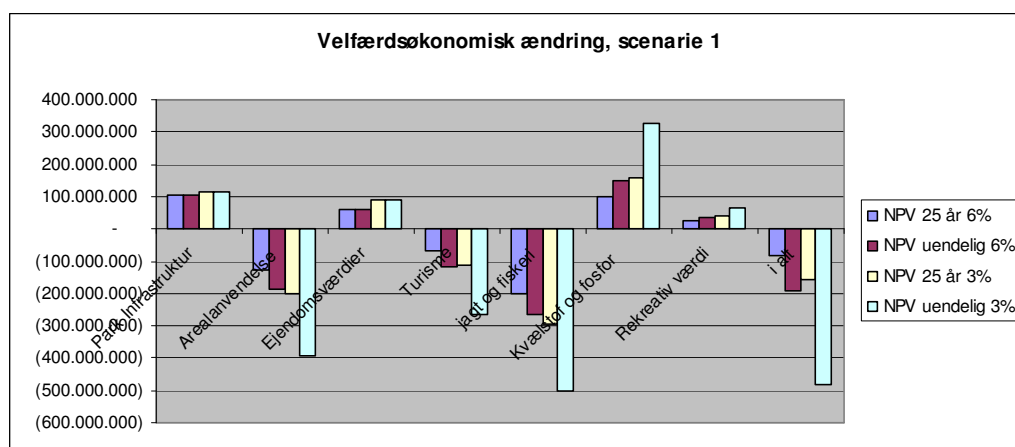
På baggrund af den ovenfor beskrevne metode og fremgangsmåde er det beregnet, hvad konsekvensen af etablering af nationalparken i de to scenarier er for samfundets samlede velfærd. Resultatet af denne analyse beskrives i dette afsnit. Det skal understreges, at kun effekter, som er resultat af etablering og drift af parken, er inddraget i den økonomiske analyse. Der er således forudsat betydelige investeringer, med afgørende effekter i såvel den offentlige som den private sektor. Et evt. velfærdsøkonomisk underskud i et scenarium bør således ikke stå

alene som beslutningsgrundlag for, hvorvidt nationalparken skal etableres som i det pågældende scenarium.

6.8.1 *Scenarium 1*

Den velfærdsøkonomiske ændring ved at gennemføre scenarium 1 er vist i figur 6.7.

Figur 6-7: Velfærdsøkonomi, scenarium 1

Figuren viser nutidsværdien af etablering og drift af parken i scenarium 1. Der regnes både med en tidshorisont på 25 år samt en uendelig tidshorisont, ligesom der regnes med en diskonteringsfaktor på såvel 3 % som 6 %. Analysens startår er 2003.

Som det fremgår af figuren, er der en velfærdsøkonomisk gevinst forbundet med selve etableringen af parken. Dette skyldes, at det i scenarium 1 er antaget, at etablering af Geocenter Møn ikke gennemføres. I forhold til grundscenariet spares således en omkostning. De herved sparede omkostninger er større end de medgåede udgifter til etablering af parken.

Ændringen i arealanvendelsen giver isoleret set anledning til et velfærdsøkonomisk tab. Hovedårsagen til dette er arealomlægninger samt investeringer i naturgenopretningsprojekter.

Som det fremgår, er der ligeledes knyttet et betydeligt velfærdsøkonomisk tab til den forudsatte turismeudvikling i scenarium 1. Tabets størrelse afhænger af tidshorisont og diskonteringsfaktor.

Endelig er der et betydeligt tab forbundet med den reducerede jagt. Størrelsen af det velfærdsøkonomiske tab ligger på mellem godt 200 mio. kr. og godt 500 mio. kr. afhængigt af tidshorisont og diskonteringsfaktor. Således er omkostnin-

gen ved den reducerede jagt på niveau med omkostningen ved arealomlægningen.

Den reducerede udledning af kvælstof, som følger af arealomlægningerne, tegner sig for en betydelig velfærdsøkonomisk gevinst, isoleret set.

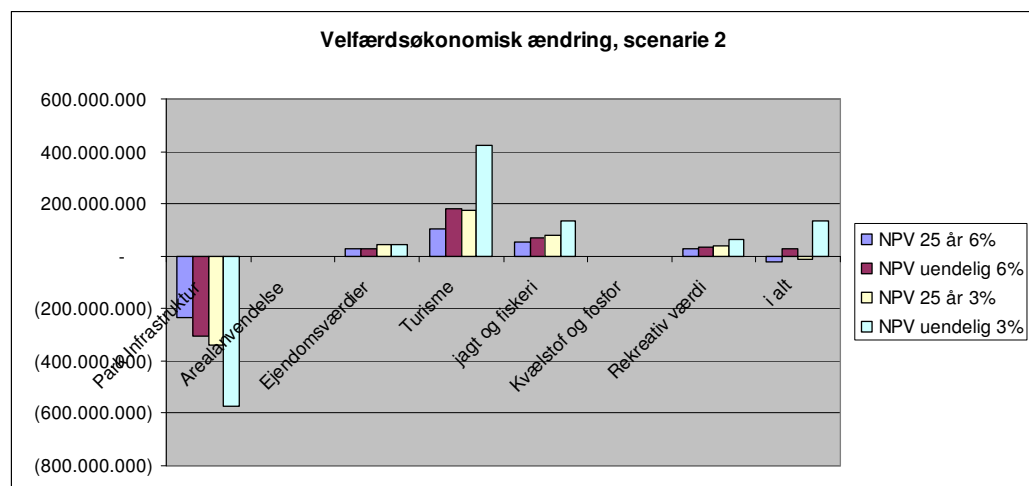
De forudsatte ejendomsprisstigninger yder et signifikant positivt bidrag til det velfærdsøkonomiske udfald af scenariet.

Samlet betyder det en velfærdsøkonomisk omkostning ved at gennemføre nationalparken i scenarium 1, uanset valg af tidshorizont og diskonteringsfaktor. Omkostningen er mellem 82,8 mio. kr. og 481,4 mio. kr.

6.8.2 Scenarium 2

Resultaterne af den velfærdsøkonomiske analyse af scenarium 2 er vist i figur 6.8.

Figur 6-8: Velfærdsøkonomi, scenarium 2

De velfærdsøkonomiske omkostninger forbundet med etablering af parken er relativt store i scenarium 2. Dette skyldes, at der foretages større investeringer i parken for at fremme turisme. Endvidere gennemføres planerne om etablering af Geocenter Møn. Der omlægges ikke arealer som direkte følge af nationalparken i scenarium 2.

Den andel af turismestigningen, som nationalparken er årsag til, udgør et betydeligt bidrag til den regionale økonomi.

Øgede jagtindtægter tegner sig ligeledes for en velfærdsgevinst.

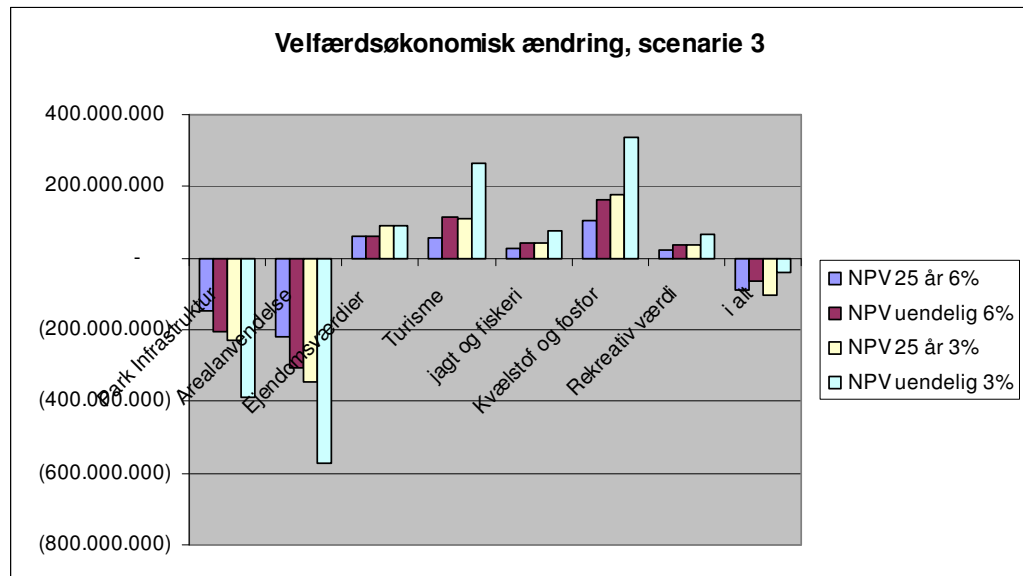
Ejendomsprisstigningerne står i dette scenarium igennem som en vigtig effekt.

Samlet set er scenarium 2 forbundet med et neutralt velfærdsøkonomisk udfald. Beregningerne med lang tidshorisont viser et velfærdsøkonomisk overskud på mellem 28,6 mio. kr. og 137,3 mio. kr., mens en kortere tidshorisont bevirker en begrænset velfærdsøkonomisk omkostning (13,9 mio. kr. – 21,6 mio. kr.).

6.8.3 Scenarium 3

Resultaterne af den velfærdsøkonomiske analyse af scenarium 3 er vist i figur 6.9.

Figur 6-9: Velfærdsøkonomi, scenarium 3

De velfærdsøkonomiske omkostninger forbundet med selve etableringen af parken er relativt store i scenarium 3. Dette skyldes, at der foretages større investeringer i parken for at fremme turisme. Endvidere gennemføres planerne om etablering af Geocenter Møn. Der omlægges endvidere betydelige arealer i scenarium 3, hvilket har betydning for den velfærdsøkonomiske analyse.

Den andel af turismestigningen, som nationalparken er årsag til, udgør et betydeligt bidrag til den regionale økonomi. Øgede jagtindtægter tegner sig ligeledes for en velfærdsgevinst.

Ejendomsprisstigningerne står i dette scenarium igennem som en vigtig effekt.

Som følge af de relativt store arealer, som omlægges, har værdien af den reducerede kvælstofudledning en betydning, som er på niveau med turismen.

Samlet set er scenarium 3 forbundet med en begrænset velfærdsøkonomisk omkostning, uanset valg af tidshorisont og diskonteringsfaktor. Omkostningen er mellem 42,0 mio. kr. og 104,0 mio. kr.

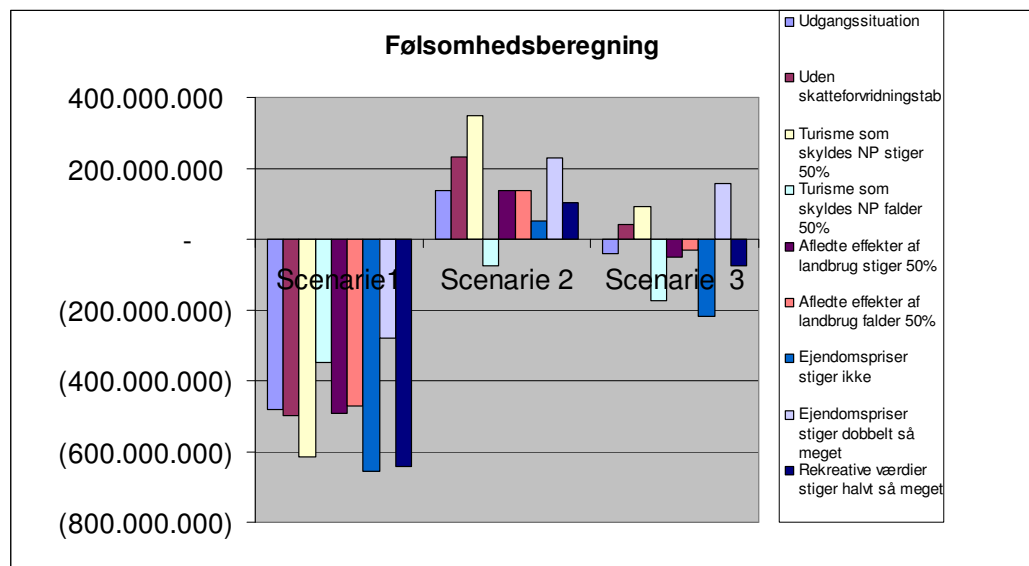
6.8.4 Følsomhedsberegninger

Ud over de beskrevne følsomhedsanalyser på tidshorisont og diskonteringsfaktor er der gennemført følsomhedsberegning på følgende parametre:

- Med og uden skatteforvridningstab
- Turismens stigning forøges og reduceres med 50 %
- Afledte effekter i landbruget forøges og reduceres med 50 %
- Rekreative værdier reduceres med 50 %
- Ejendomsprisstigning øges og reduceres med 50 %

Resultatet af følsomhedsanalysen er vist i figur 6.10.

Figur 6-10: Følsomhedsberegning

Som det fremgår af figur 6.10, virker antagelsen om, at der ikke er skatteforvridningstab forbundet med offentlige investeringer positivt ind på det velfærdsøkonomiske udfald af nationalparken i de tre scenarier. I scenarium 3 er denne effekt tilstrækkelig til at vende fortegnet til positivt for udfaldet.

Forudsætningen om, at turismeudviklingen er mere gunstig end oprindeligt forudsat, viser sig at være tilstrækkelig til at gøre scenarium 2 og 3 signifikant attraktive. Hvis derimod turismeudviklingen er mindre gunstig end først antaget genererer alle scenarier en omkostning.

Hvis forudsætningen om ejendomsprisudviklingen ikke holder stik, opstår ligeledes en velfærdsøkonomisk omkostning i scenarium 3. Hvis derimod ejendomspriserne stiger mere end forudsat, resulterer scenarium 2 og 3 i et overskud.

Scenarium 3 er følsom overfor en halvering af den rekreative værdi, mens det ikke påvirker konklusionen i forhold til de to øvrige scenarier.

Hvis der i beregningen af turismeeffekter regnes med nettooverskud i stedet for bruttooverskud, som beskrevet ovenfor, bliver udfaldet af den velfærdsøkonomiske analyse samlet en velfærdsøkonomisk omkostning på hhv. 342 mio. kr., 84 mio. kr. og 181 mio. kr. for de tre scenarier, når der regnes med uendelig tidshorisont og 3 % diskontering. Analysen er således følsom overfor, om der regnes med brutto- eller nettooverskud.

Som nævnt i indledningen til dette afsnit skal dette dog ses i lyset af de effekter, især den private sektor vil opleve i alle tre scenarier, som ikke er indregnet i denne analyse samt ikke mindst jobeffekten, som gennemgås i et afsnit nedenfor.

6.9 Erhvervsøkonomiske/budgetøkonomisk analyse

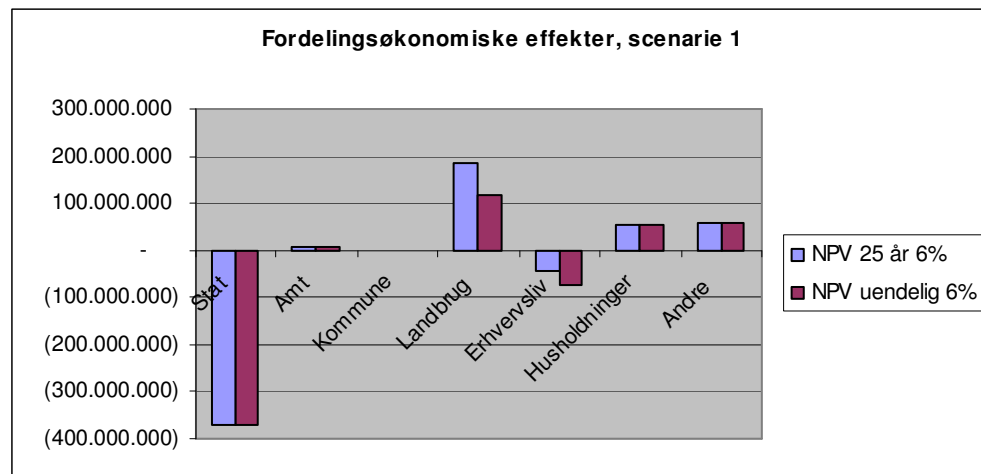
Udover den velfærdsøkonomiske analyse er der gennemført en erhvervsøkonomisk analyse. Da begrebet erhvervsøkonomisk analyse dækker meget bredt, kan det præciseres, at den foreliggende analyse er en budgetøkonomisk fordelingsanalyse. Analysen viser fordelings effekterne af de to scenarier i markedspriser.

Analysen er gennemført for den offentlige og den private sektor. Den offentlige sektor er delt op på stat (herunder park), amt og kommuner. Den private sektor er delt op på landbrug, erhvervsliv, husholdninger og erhvervsfiskeri. Som for den velfærdsøkonomiske analyse spiller afgrænsningen af analysen en afgørende rolle – kun investeringer, som nationalparken har kontrol med, og konsekvenserne heraf er regnet med.

I beregningen af den budgetøkonomiske effekt af arealomlægninger og turismevækst er kun inddraget den direkte bruttooverskud forbundet hermed. Dvs. tabt jordrente for landbruget, og kun direkte forbrugseffekter for turismen.

6.9.1 *Scenarium 1*

Figur 6.11 nedenfor viser fordelings effekterne af scenarium 1.

Figur 6-11: Budgetøkonomiske fordelings effekter, scenarium 1

Som det fremgår af figuren, er det staten, der afholder investeringerne i parken samt udgifterne forbundet med den ændrede arealanvendelse. At der ikke er en større effekt på amt og kommune, skyldes forudsætningen om uændret bosætningsmønster i scenarium 1. Landbrugssektoren kompenseres fuldt ud for tabet ved arealomlægningerne, og har indkomst fra salg af arealer til staten samt fra kompensationer for begrænsninger i jagt. Sidstnævnte modsvares dog af et indkomsttab.

Væksten i turismen har betydning for erhvervslivet, herunder især turismeerhvervet, som lider et begrænset tab.

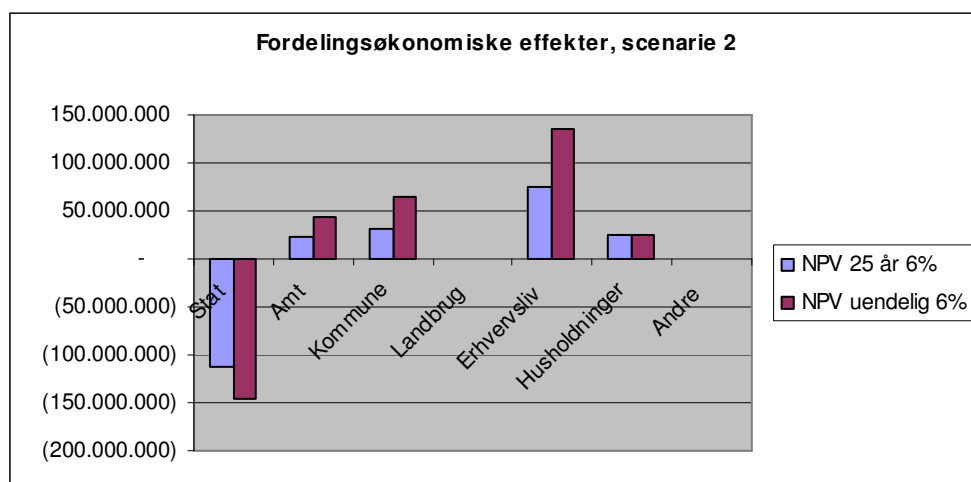
Husholdningernes økonomi påvirkes af de øgede ejendomsværdier med fuld effekt.

Under "Andre" figurerer den del af besparelsen fra ikke at etablere Geocenter Møns Klint, som ikke tilkommer stat og kommune.

Samlet er der et erhvervsøkonomisk underskud forbundet med etableringen af nationalparken under scenarium 1. Omkostningen er mellem 147,8 mio. kr. og 267,7 mio. kr.

6.9.2 Scenarium 2

De budgetøkonomiske effekter af scenarium 2 er vist i figur 6.12.

Figur 6-12: Budgetøkonomiske fordelings effekter, scenarium 2

I scenarium 2 har staten relativt lavere udgifter end i scenarium 1. Dette dækker over, at der ikke gennemføres arealomlægninger i scenarium 2. Til gengæld er investeringerne i selve parkinfrastrukturen væsentligt større i scenarium 1 end i scenarium 2.

Den øgede tilflytning har betydning for amt og kommune, som får forøget skattebetalingerne. Indkomstskat til staten antages at være uændret i forhold til grundscenariet.

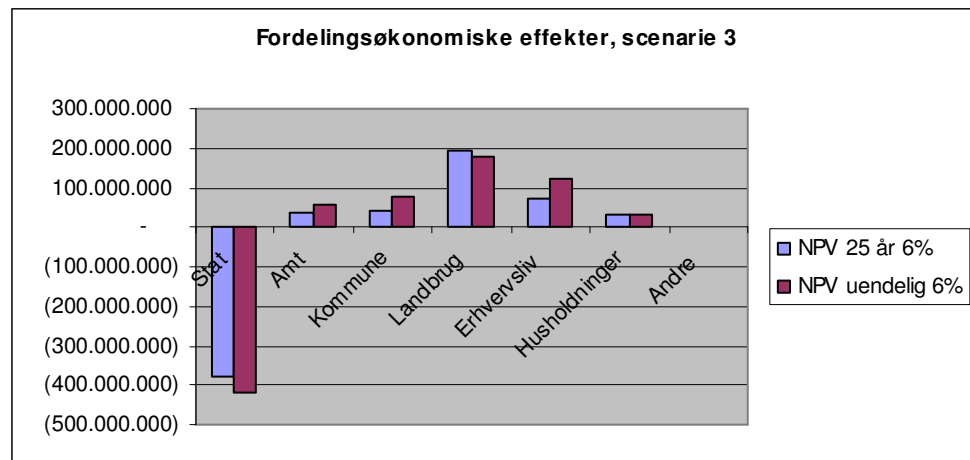
Den forøgede turisme betyder en positiv direkte forøgelse af bruttooverskuddet i erhvervslivet.

Husholdningernes økonomi påvirkes af de øgede ejendomsværdier med fuld effekt.

Samlet er der et erhvervsøkonomisk overskud forbundet med etableringen af nationalparken under scenarium 2. Gevinsten er mellem 99,6 mio. kr. og 224,7 mio. kr.

6.9.3 *Scenarium 3*

De budgetøkonomiske effekter af scenarium 3 er vist på figur 6.13.

Figur 6-13: Budgetøkonomiske fordelings effekter, scenarium 3

I scenarium 3 har staten relativt store udgifter. Dette skyldes markante investeringer i parkens infrastruktur samt betydelige arealomlægninger og -opkøb.

Den øgede tilflytning har betydning for amt og kommune, som får forøget skattebetalingerne. Indkomstskat til staten antages at være uændret i forhold til grundscenariet.

Den positive effekt for landbruget skyldes indtægter fra salg af jord til staten.

Den forøgede turisme betyder en positiv direkte forøgelse af bruttooverskuddet i erhvervslivet.

Husholdningernes økonomi påvirkes af de øgede ejendomsværdier.

Samlet er der et erhvervsøkonomisk overskud forbundet med etableringen af nationalparken under scenarium 3. Gevinsten er mellem 36,7 mio. kr. og 113,5 mio. kr.

6.10 Scenariets beskæftigelseseffekt

I såvel den velfærdsøkonomiske som den erhvervsøkonomiske analyse regnes som ovenfor nævnt kun med bruttooverskuddet af den underliggende produktion. Imidlertid indeholder den bruttoværditilvækst, som genereres i scenariet, også aflønning af ansatte. Denne effekt bør inddrages i beslutningsgrundlaget på linie med nutidsværdiberegningerne af bruttooverskuddet.

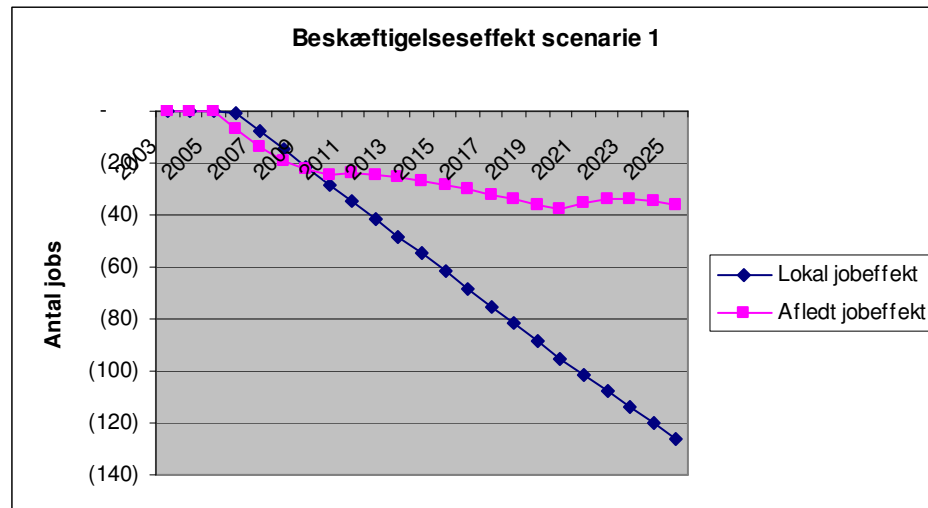
Der skelnes i det følgende mellem jobs skabt i lokalområdet og jobs skabt udenfor. Som en hovedregel er det antaget, at direkte effekter falder i lokalområdet, mens afledte effekter falder udenfor lokalområdet. Det skal bemærkes, at den lokale jobeffekt af danske turister samt nye tilflytteres forbrug er regnet med.

Alle jobs, som hidrører den afledte effekt, kan henregnes til den velfærdsøkonomiske analyse, mens det samme gør sig gældende for 45 % af de lokale jobs.

6.10.1 *Scenarium 1*

Figur 6.14 viser, hvordan der skabes job i scenarium 1.

Figur 6-14: Jobeffekt scenarium 1

Som det fremgår af figur 6.14 tabes i scenarium 1 jobs såvel lokalt som regionalt. Dette skyldes forudsætningen om fald i turismen kombineret med arealomlægninger i landbruget. Beskæftigelseseffekten af scenarium 1 fremgår af tabel 6.10.

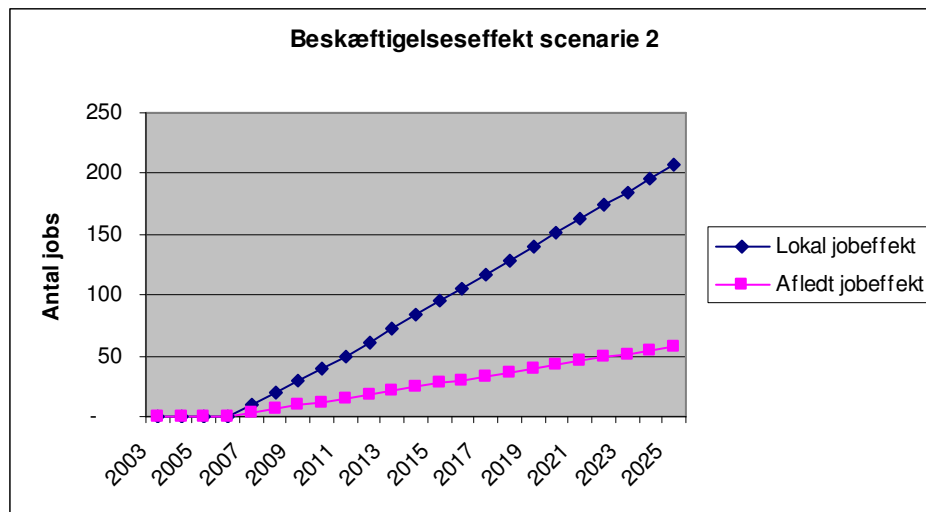
Tabel 6-10: Scenariets beskæftigelseseffekt år 2025

Jobskabelse	Scenarium 1
I undersøgelsesområdet	-126
I resten af landet	-36
I alt	-162

6.10.2 *Scenarium 2*

Figur 6.15 viser, hvordan der skabes job i scenarium 2.

Figur 6-15: Jobeffekt scenarium 2

I scenarium 2 skabes de nye lokale jobs i et lineært forløb. Da der ikke er areal-omlægninger i scenarium 2 tabes ingen jobs i landbrugssektoren og følgeindustrier. Derfor slår de nye jobs i de turismerelaterede erhverv igennem såvel lokalt som regionalt. Den samlede beskæftigelsesvirkning fremgår af tabel 6.11.

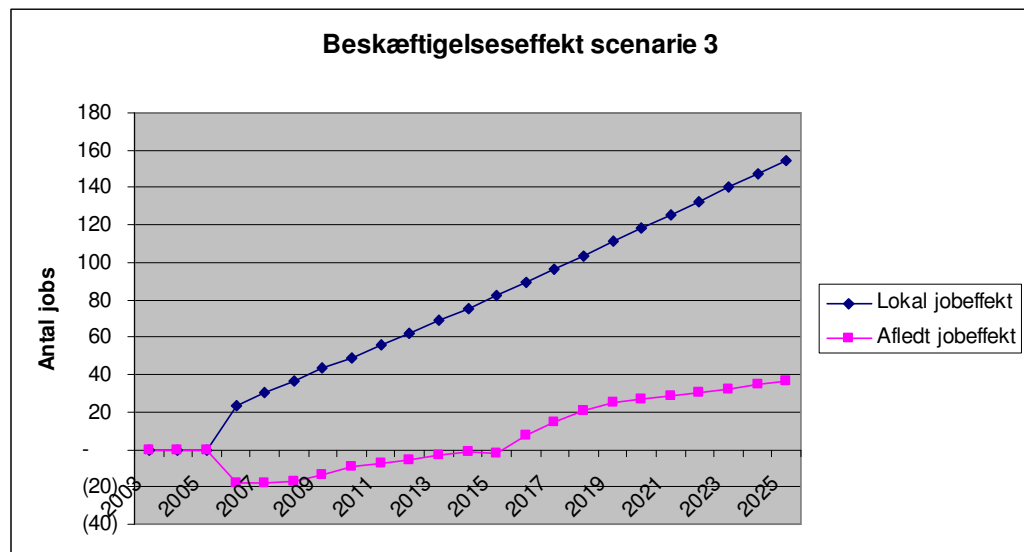
Tabel 6-11: Scenariets beskæftigelseseffekt år 2025

Jobskabelse	Scenarium 1
I undersøgelsesområdet	207
I resten af landet	58
I alt	265

6.10.3 Scenarium 3

Figur 6.16 viser, hvordan der skabes job i scenarium 3.

Figur 6-16: Jobeffekt scenarium 3

De nye lokale jobs følger et lineært forløb. I følgeindustriene er den forudsatte turismeudvikling tilstrækkelig til at udligne tabet af arbejdspladser efter 2016. Den samlede beskæftigelsesvirkning fremgår af tabel 6.12.

Tabel 6-12: Scenariets beskæftigelseseffekt år 2025

Jobskabelse	Scenarium 1
I undersøgelsesområdet	155
I resten af landet	36
I alt	191

7. KONKLUSIONER

Formålet med analysen har været *at belyse de mulige samfundsøkonomiske og erhvervsøkonomiske ved en eventuel etablering af en nationalpark på Møn.*

Den samfundsøkonomiske analyse består af en erhvervsøkonomisk analyse og en velfærdsøkonomisk analyse. Den erhvervsøkonomiske analyse fokuserer på, hvordan de regionale økonomiske effekter af etablering og drift af nationalparken fordeler sig på hovedgrupper, dvs. stat, amt, kommune, landbrug og erhverv. Den velfærdsøkonomiske analyse viser, hvordan nationalparken vil bidrage til den samlede velfærd i Danmark.

I analysen er inddraget tre udviklingsscenarier, der er betegnet hhv. ”planscenarioet” og de to valgte alternative udviklingsscenarier (”Den mørkegrønne mindre nationalpark” og ”Den lysegrønne store nationalpark”). De to sidstnævnte scenarier beskriver to yderpunkter for den mulige udvikling af nationalparken. Derimod skal scenarierne ikke ses som forslag til konkret indhold af nationalparken. Scenarierne har alene til formål at være til inspiration for planlægningen og belyse mulige erhvervs- og velfærdsøkonomiske effekter af en nationalpark på Møn.

Disse scenarier er holdt op mod et basis-scenarium, der beskriver den udvikling, der under alle omstændigheder vil ske i området frem til 2025; uafhængigt af om der etableres nationalpark.

Forud for analysen er der foretaget en kvantificering af de enkelte scenarier, hvor konsulenterne, sekretariatet og en række enkeltpersoner har bidraget med inspiration og viden med henblik på at konkretisere de enkelte variable under scenarierne.

Med denne metode ”males med bred pensel”, og resultatet at de økonomiske vurderinger bliver ikke bedre end de forudsætninger, de hviler på. De økonomiske vurderinger af scenarierne er af samme grund søgt følsomhedsvurderet på de vigtigste parametre.

Det er dog konsulenternes overbevisning, at der gennem en åben og dialogpræget proces har været så mange mennesker involveret i scenarieopstillingen og kvantificeringen, at der med de foreliggende scenarier samlet set er tale om nogle *troværdige, bedste bud* på en mulig fremtidig udvikling på Møn.

På baggrund af kvantificeringen er det beregnet, hvad konsekvensen af etablering af nationalparken er for samfundets samlede velfærd. De beregnede værdier for den **velfærdsøkonomiske analyse** fremgår af tabel 7.1.

Tabel 7-1: Velfærdsøkonomisk analyse – de tre scenarier

		Scenarium 1 Den mørkegrønne mindre nationalpark	Scenarium 2 Den lysegrønne store nationalpark	Scenarium 3 Planscenariet
Parkinfrastruktur	NPV 25 år, 6%	102,5 mio. kr.	-232,4 mio. kr.	-146,6 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	102,1 mio. kr.	-304,9 mio. kr.	-206,5 mio. kr.
	NPV 25 år, 3%	114,3 mio. kr.	-338,0 mio. kr.	-228,3 mio. kr.
	NPV uendelig, 3%	112,8 mio. kr.	-571,1 mio. kr.	-387,2 mio. kr.
Arealanvendelse	NPV 25 år, 6%	-128,6 mio. kr.	-	-217,8 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	-188,4 mio. kr.	-	-304,1 mio. kr.
	NPV 25 år, 3%	-200,7 mio. kr.	-	-345,4 mio. kr.
	NPV uendelig, 3%	-394,2 mio. kr.	-	-574,6 mio. kr.
Ejendomsværdier	NPV 25 år, 6%	61,1 mio. kr.	30,0 mio. kr.	61,1 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	61,1 mio. kr.	30,0 mio. kr.	61,1 mio. kr.
	NPV 25 år, 3%	88,4 mio. kr.	43,3 mio. kr.	88,4 mio. kr.
	NPV uendelig, 3%	88,4 mio. kr.	43,3 mio. kr.	88,4 mio. kr.
Turisme	NPV 25 år, 6%	-66,8 mio. kr.	106,0 mio. kr.	56,5 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	-115,0 mio. kr.	182,6 mio. kr.	115,0 mio. kr.
	NPV 25 år, 3%	-110,6 mio. kr.	175,6 mio. kr.	110,6 mio. kr.
	NPV uendelig, 3%	-265,8 mio. kr.	421,8 mio. kr.	265,8 mio. kr.
Jagt og fiskeri	NPV 25 år, 6%	-201,8 mio. kr.	54,4 mio. kr.	28,2 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	-266,0 mio. kr.	71,7 mio. kr.	39,8 mio. kr.
	NPV 25 år, 3%	-294,0 mio. kr.	79,2 mio. kr.	44,0 mio. kr.
	NPV uendelig, 3%	-500,6 mio. kr.	134,9 mio. kr.	75,0 mio. kr.
Kvælstof og fosfor	NPV 25 år, 6%	99,6 mio. kr.	-	104,1 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	151,1 mio. kr.	-	164,1 mio. kr.
	NPV 25 år, 3%	158,1 mio. kr.	-	177,2 mio. kr.
	NPV uendelig, 3%	323,9 mio. kr.	-	336,6 mio. kr.
Rekreativ værdi	NPV 25 år, 6%	26,8 mio. kr.	26,8 mio. kr.	25,0 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	35,3 mio. kr.	35,3 mio. kr.	35,3 mio. kr.
	NPV 25 år, 3%	39,0 mio. kr.	39,0 mio. kr.	39,0 mio. kr.
	NPV uendelig, 3%	66,4 mio. kr.	66,4 mio. kr.	66,4 mio. kr.
I alt		-82,8 - -481,4 mio. kr.	-21,6 - 137,3 mio. kr.	-42,0 - -104,0 mio. kr.

Hovedkonklusionerne for den velfærdsøkonomiske analyse, hvilket også fremgår af tabel 7.1, er:

- Samlet giver nationalparken et mindre velfærdsøkonomisk tab, der imidlertid skal sammenholdes med en betydelig lokal jobeffekt. Jobskabelse vil bl.a. komme ufaglærte grupper til gode, og på grund af den relativt høje arbejdsløshed for disse grupper på Møn, forventes jobeffekten at have en betydelig positiv indvirkning på velfærdsøkonomien. Den nøjagtige effekt kan imidlertid ikke vurderes.
- På udgiftssiden er de mest betydende faktorer de nødvendige samfundsmæssige investeringer, og de afledte effekter af landbrugsarealer der tages ud af drift som følge af naturgenopretning.
- På indtægtssiden er der store potentialer knyttet til en forøget turisme, stigende ejendomspriser, forøget rekreativ værdi, samt værdien af kvælstofreduktionen som følge af nationalparken.
- Den rekreative værdi er værdisat ud fra lokalbefolkningens betalingsvillighed. Brugere af nationalparken, som er bosiddende udenfor lokalområdet, er ikke medtaget. Der pågår pt. studier, hvor denne parameter undersøges nærmere. Dette forventes afsluttet ultimo 2005. Den rekreative værdi i analysen er således fastsat med nogen usikkerhed og er givetvis underestimeret pga. det tyndt befolkede område og den isolerede øbeliggenhed. Der vil blive udarbejdet et tillæg til nærværende rapport, når de nævnte studier er afsluttet.
- De stigende ejendomspriser er fastsat ud fra oplysninger om samlede antal etagemeter, oplysninger om gennemsnitlig kvadratmeterpris, interview med ejendomsmæglere samt en forventning om, at naturskøn beliggenhed påvirker ejendomspriserne i positiv retning. Der er således tale om et ”bedste bud”.

Udover den velfærdsøkonomiske analyse er der gennemført en **erhvervsøkonomisk analyse**. De beregnede værdier for de tre scenarier fremgår af tabel 7.2.

Tabel 7-2: Erhvervsøkonomisk analyse – de tre scenarier

		Scenarium 1 Den mørkegrønne mindre nationalpark	Scenarium 2 Den lysegrønne store nationalpark	Scenarium 3 Planscenariet
Stat	NPV 25 år, 6%	-370,1 mio. kr.	-111,6 mio. kr.	-377,5 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	-369,9 mio. kr.	-145,2 mio. kr.	-419,7 mio. kr.
Amt	NPV 25 år, 6%	8,0 mio. kr.	21,9 mio. kr.	34,7 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	8,7 mio. kr.	43,9 mio. kr.	58,2 mio. kr.
Kommune	NPV 25 år, 6%	0,01 mio. kr.	30,3 mio. kr.	41,6 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	0,3 mio. kr.	64,7 mio. kr.	76,3 mio. kr.
Landbrug	NPV 25 år, 6%	185,6 mio. kr.	-	194,8 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	118,8 mio. kr.	-	179,7 mio. kr.
Erhvervsliv	NPV 25 år, 6%	-81,0 mio. kr.	133,4 mio. kr.	110,2 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	-135,3 mio. kr.	235,7 mio. kr.	186,0 mio. kr.
Husholdninger	NPV 25 år, 6%	52,2 mio. kr.	25,7 mio. kr.	33,0 mio. kr.
	NPV uendelig, 6%	52,2 mio. kr.	25,7 mio. kr.	33,0 mio. kr.
Andre	NPV 25 år, 6%	57,4 mio. kr.	-	-
	NPV uendelig, 6%	57,4 mio. kr.	-	-
I alt		-147,8 - -267,7 mio.kr.	99 – 224 mio. kr.	36,7 – 113,5 mio. r.

Hovedkonklusionerne for den erhvervsøkonomiske analyse, hvilket også fremgår af tabel 7.2, er:

- Etablering af en nationalpark på Møn kræver betydelige statslige investeringer med de valgte forudsætninger.
- Alle andre samfundsgrupper, som der er udført beregninger for (landbrug, erhvervsliv, husholdninger mv.), vinder økonomisk ved en nationalpark.
- Landbruget får en betydende indtægt ved salg af arealer til staten med henblik på naturgenopretning.
- Det øvrige erhvervslivs merindtægter kommer fra en forøget turisme.
- Husholdningernes økonomi påvirkes især af udviklingen i ejendomspriserne i området som følge af nationalparken. Potentielt er der tale om en meget betydelig gevinst
- Kommuner og amtet øger skatteindtægterne primært som følge af øget bosætning.
- Alt i alt har Nationalpark Møn en entydig positiv fordelingspolitiskeffekt på lokalsamfundet.

8. LITTERATUR

Andersen, Anne Kaag (2002): Can recreational areas attract new inhabitants?. AKF forlaget

Christoffersen, Henrik (2002): De danske landområder og jordbruget, AKF forlaget

Danmarks Statistik, Statistikbanken

Danmarks Statistik (2003): Statistisk årbog 2003

Danmarks Turistråd (2002): Turismens økonomiske betydning 2002 – nationalt og regionalt

Danmarks Turistråd (2003): Undersøgelse af den udenlandske endagsturisme i Danmark 2003

Danmarks Turistråd (2003): Turismens økonomiske betydning 2003 – nationalt og regionalt

Dansk Landbrug (2002): Fremskrivningen af udviklingen frem til 2010 (2002),

Dansk Landbrug (2004): Nøgletal for udviklingen i dansk landbrug (sept. 2004)

Dansk Landbrug (2004): Fremskrivning af landbrugsproduktionen til 2015 (26. maj 2004)

FOI (2004): Indkomsttab ved miljøgræs, vådområder og ekstensive randzoner, s. 7 tabel 7.

Hasler, Berit; Camilla K. Damgaard; Emil H. Erichsen; Jørgen J. Jørgensen; Hans Erik Christoffersen (2002): De rekreative værdier af skov, sø og naturgenopretning – værdisætning af naturgoder med husprismetoden. AKF forlaget.

Kvistgaard Consult (2005): Udenlandske nationalparker. Erfaringer til inspiration i Danmark. Skov- og Naturstyrelsen.

Lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven, lov nr. 1150 af 17-12-2003)

Miljøministeriet (2004): Potentielle regionaløkonomiske effekter ved etablering af sommerhuse i yderområder. Skov- og Naturstyrelsen.

Miljø- og Energiministeriet (2000): Samfundsøkonomisk vurdering af miljøprojekter. København

Nordjyllands Udvlingsfond (2005): Projekt (interviews) vedr. turismens fremtid, 2005 (upubl. materiale ved NIRAS)

Norstrand, Rolf; Anne Kaag Andersen; Karsten Bo Larsen (2001): Regional udvikling af indkomst og beskæftigelse. AKF forlaget.

Norstrand, Rolf; Anne Kaag Andersen (2002): Indkomster, flytninger og uddannelse. AKF forlaget. april 2002.

Schou, Jesper (DMU); Jens Abildtrup (KVL) (marts 2005): Opgørelse af mistet jordrente ved arealekstensivering i landbruget - Principper og resultater.

www.world-tourism.org (WTO)

www.realkrediraadet.dk

Zhang, Jie (2001): The Impact of Tourism on the Economies of Danish Regions. AKF forlaget.

9. BILAG

9.1 Planscenariet

Variable	Effekt (målestok)	Kvantificeret effekt
	Scenarium 1 minus Basis scenarium	
Fysisk afgrænsning	Model 1	
Ejerskab for arealer	Samlet statslige nettoopkøb	3000 ha
Friluftsliv/Formidling	Formidlingscentre Friluftsfaciliteter Infrastruktur Naturvejledere	2 mill. kr pr. år (50/50 % stat/kommune)
Jagt	Ingen nettoeffekt	
Havområdet/fiskeri	Kan ikke effektvurderes på nuværende tidspunkt	
Kulturmiljøer	Bevarende lokalplaner eller andre bevaringsplaner. Opkøb og istandsættelse af bevaringsværdige ejendomme (kr. pr år)	2 mill. kr. fordelt over 4 år (år 1-4) Kommunal udgift 1 mill. kr pr. år (50/50 % stat/kommune)
Bosætning	Statslige opkøb af ejendomme med henblik på nedrivning Reduktion i nyt privat bolig byggeri – begrænsning af byggemuligheder i landsbyer mv. Privat istandsættelse af bestående bygningsmasse (kr/år) Befolkningsudvikling i svag stigning Stigning i ejendomsværdier Møn (kr/år)	0,5 mill. kr/år Statslig udgift Forudsættes ophævet af øget privat istandsættelse af eksisterende ejendomme Befolkningstilvækst 15 personer pr. år. + 0,5 % pr. år. Beregnet for 20 % af boligarealet på Møn.
Erhvervsudvikling	Ingen direkte effekt af nationalparken	

Land- og skovbrug	Naturnær skovdrift på private skovarealer (ha) samt erstatning (kr/ha)	200 ha urørt skov (nutidsværdi for tab/erstatning 175.000 kr/ha).
Turisme	Forbedre markedsførings- og aktivitetsmuligheder for turismen	Stigning i turismerelateret omsætning på 100 mill.kr. Stigning jævnt fordelt over 25 år.
Naturbeskyttelse på privatejede arealer	Statslige tilskud til private naturarealer (kr./år) Areal overdrev/græs (ha) Areal vådområde (ha) Areal skov/smålande (ha) Alle arealer antages at komme fra jord i omdrift.	1 mill. kr./år 166 ha 166 ha 166 ha N reduktionseffekt beregnes efter nedennævnte værdier
Naturforvaltning – genopretning og skovrejsning	Statslige udgifter til arealopkøb, naturgenopretning og skovrejsning Areal vådområde (ha) Areal græs (ha) Areal skov (ha)	1300 ha vådområder 1500 ha overdrev/lysåben skov 200 ha skov Køb: i gennemsnit 100.000 kr./ha Naturgenopretning: 10.000 kr./ha Skovrejsning: 30.000 kr./ha N-reduktion: Vådområde: 200 kg/ha (en del fra brak) Overdrev/lysåben skov: 60 kg/ha Skov: 100 kg/ha
Gamle driftsformer og urørt skov på statslige arealer	Etablerings- og driftsudgifter for gamle driftsformer (kr/år) Skovareal ud af skovdrift	Driftstab 1000 kr./ha/år. 1000 ha. tages ud af drift år 1
Årligt driftsbudget inkl. eksisterende statsskovaktiviteter	Øget statslig administrativ driftsudgift nationalpark Statslige driftsudgifter markpersonel ekskl. specifikt nævnte udgifter ovenfor	5 mio. kr./år

9.2

Den mørkegrønne mindre nationalpark (scenarium 1)

Variable	Scenarium 1 Den mørkegrønne mindre nationalpark (fokus på natur, geologi og kulturhistorie)	Basis-scenariet (ingen NP)	Effekt (målestok) Scenarium 1 minus Basis scenarium	Kvantificeret effekt
Vision	<p>At bevare, beskytte og genoprette større sammenhængende værdifulde landskaber og deres dyreliv, planteliv, kulturhistoriske miljøer og geologiske landskabselementer. At sikre nuværende og fremtidige generationers muligheder for at opleve nationalparkens natur- og kulturhistoriske værdier uden negative konsekvenser for bevaringsværdierne.</p> <p>Geocenter Møns Klint realiseres ikke. Centret anses for at være i modstrid med de naturmæssige hensyn i kerneområdet.</p>	<p>"En Grøn kommune i et blått hav" – konkretiseret i følgende indsatsområder i kommuneplanstrategi 2001:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bosætning og boligbyggeri • Natur, miljø, friluftsliv og turisme • Arbejdsmarked og uddannelse • Erhvervs- og detailhandelsmiljø <p>Realiseringen af Geocenter Møns Klint indgår alene i basis-scenariet og scenarium 2.</p>		
Fysisk afgrænsning	<p>Nationalparkens afgrænsning følger undersøgelsesprojektets afgrænsning med kerneområderne Høje Møn, Ulvshale og Nyord samt forbindelsesområdet. Afløede effekter for hele Møn.</p>	Hele Møn.		
Ejerskab for arealer	<p>Større statslige opkøb af private arealer i planperioden til naturgenopretning, skovrejsning og ændrede driftsformer.</p>	<p>Ejerforholdene vil generelt forblive uændret. Statslige opkøb af private arealer til allerede planlagte og forventede projekter til naturgenopretning og skovrejsning.</p>	Samlet statslige nettoopkøb	3000 ha

Benyttelse/ beskyttelse (zonering)	Afgrænsning og eventuel adgangsbe-grænsning til sårbare natur-områder. Kanaliseri-ng af besøg med henblik på høj grad af beskyttelse. Ingen udbygning af støttepunkter og for-samlingssteder i områ-det.	Gældende retstil-stand Amtets og stats-skovdistriktets nu-værende administra-tive praksis.		
Friluftsliv	Kun få muligheder for det organiserede fri-luftsliv. Offentlig adgang regu-leres aktivt via zone-ring. Begrænset og diskret skiltning og formidling i marken. Ingen udbygning af støttepunkter og for-samlingssteder i områ-det.	Nuværende admini-strative praksis og publikums pres. Nuværende besøgs-tal Møns klint 250.000-300.000 pr. år og Nyord ca. 90.000 pr. år. SNS har en årlig udgift på ca. 1 mio. Amtet og kommunen har en driftsudgift på 1,1 mio. kr.	Fravær af mar-kedsføring. Anslået nedgang i antal besøg ca. 50 % jævnt faldende over 25 år. Reduktion af skilt-ning, forsamlings-steder og støtte-punkter (kr./år)	Kan ikke værdisættes Reduktion af SNS udgifter med 0,4 mll.kr. Reduktion af amt/kommune udgifter med 0,4 mill.kr.
Jagt og fiskeri	Jagt- og fiskerimulighe-derne begrænses.		Jagt fri områder Regulering i ud-sætning/fodring Fiskeri fri områder (ha) Forudsættes: Erstatning= redu-ceret leje indtægt	Udlagt vildt reser-vatområde ca. 20.000 ha. Erstat-ning ca. 15.000 kr./ha. 4-5000 ha og erstatning 8.000 kr./ha for de mest værdifulde områ-der (bygger fra tal fra større moseom-råde) Begrænset effekt. Ikke værdisat.

Kulturmiljøer	Der udarbejdes et kulturmiljøatlas, kommuneplan og bevarende lokalplaner for kulturmiljøer i nationalparkområdet med en stram styring af kulturhistoriske bevaringsinteresser. Særlige bevaringsværdige ejendomme opkøbes af nationalparken. Der anvendes tilskudsmidler til at understøtte bevaringsplanerne.	Gældende planer og regler. Der udarbejdes et kulturmiljøatlas for Møn. Hermed følger forpligtelse til at bevare disse kulturmiljøer.	22 bevarende lokalplaner eller andre bevaringsplaner. Kommunal finansiering – 50 % ved private rådgivere. Statslige (50 %) og kommunale (50 %) opkøb af bevaringsværdige ejendomme (kr. pr år) Statslige/kommunale (50/50 %) tilskud til bygningsbevaring (kr. pr. år)	Udgift 165.000 kr./år over 1-10 år. 1 mio. kr./år 1 mio. kr./år
Bosætning	Ingen udbygning eller udfyldning med nye ejendomme i bevaringsværdige kulturmiljøer. Efter konkret planlægning opkøbes uhenigtsmæssigt beliggende bygninger med henblik på nedrivning.	Nuværende markedsføring, boligbyggeri og udvikling i befolkningens tal og befolkningssammensætning. Nuværende udvikling i pendlingsmønstre. Nybyggeri i tilknytning til kommune og lokalcentre. Huludfyldning i landsbycentrene.	Statslige opkøb af ejendomme med henblik på nedrivning (kr. pr. år) Reduktion i nyt privat boligbyggeri – begrænsning af byggemuligheder (m ² etage areal) Privat istandsættelse af bestående bygningsmasse (kr./år) Uændret befolknings udvikling Stigning i ejendomsværdier Møn (kr./år)	1 mio. kr./år Forudsættes ophævet af øget privat istandsættelse af eksisterende ejendomme Forudsættes ophævet af reduktion i privat boligbyggeri + 0,5 % pr. år. Beregnet for 20 % af boligarealet på Møn.
Erhvervsudvikling	Eksisterende erhverv uden direkte tilknytning til nationalparken begrænses i deres udviklingsmuligheder.	Nuværende udvikling i lokale beskæftigelsesmuligheder. Erhvervsudviklingen indgår som en inte-	Reduktion i erhvervsomsætning ekskl. turisme som følge af parkens direkte påvirkning	Reduceret omsætning på 1 mill.kr./år

		greret del af kommunens samlede udviklingsstrategi. Der satses fortsat på at skabe udvikling i eksisterende virksomheder og på at skabe nye virksomheder ud fra lokal-samfundets egne ressourcer.	af erhvervslivets fysiske udfoldelsesmuligheder (kr./år)	
Land- og skovbrug	Land- og skovbruget søges ændret aktivt gennem økonomisk støtte og statslige opkøb og evt. ekspropriation til naturgenopretning og skovrejsning. Der sker ingen udvidelse af husdyrproduktionen, og skovdrift søges ændret i retning af naturnær skovdrift.	Nuværende udvikling. Udmøntning af NATURA 2000 skal medtaget i vurdering af nuværende udvikling.	Reduktion i husdyrhold Naturnær skovdrift på private skovarealer (ha) samt erstatning (kr./ha) Bortfald af pyntegrøntdyrkning på skovarealer (ha)	Forudsættes indeholdt i effekten af udvidede naturarealer 500 ha urørt skov (nutidsværdi for tab/erstatning 175.000 kr./ha). 500 ha naturnær skov (nutidsværdi tab/erstatning 30.000 kr./ha) 50 ha
Turisme	Ingen initiativer og begrænses på allerede belastede områder.	Nuværende udvikling baseret på bæredygtig turisme med respekt for naturværdierne. Destination 21.	Reduktion omsætning i turismeerhvervet (kr./år)	Reduktion på 170 mill.kr. jævnt faldende over 25 år.
Markedsføring	Ingen markedsføring. Offentligt tilskud til Team Møn bortfalder.	Team Møn markedsfører Møn som i dag.	Reduktion i kommunale markedsføringsudgifter (kr. pr år)	0,9 mill.kr./år
Naturbeskyttelse på privatejede arealer	Det ydes attraktiv økonomisk støtte til privat etablering af levende hegn, smålunde, overdrevsarealer, blomsterenge, småmoser, vandhuller og naturhaver.	Eksisterende tilskudsordninger. Udmøntning af NATURA 2000 skal medtaget i vurdering af nuværende udvikling.	Statslige tilskud til private naturarealer (kr./år) Areal græs (ha) Areal vådområde (ha) Areal skov (ha) Alle arealer antages at komme fra jord i omdrift.	1 mio. kr./år eller 50.000 kr./ha 166 ha 166 ha 166 ha

Naturforvaltning – genopretning og skovrejsning	Der udarbejdes en samlet plan. Der igangsættes følgende naturgenopretningsprojekter i planperioden realiseret gennem statslige opkøb: <ul style="list-style-type: none"> • Retablering af overdrev på Østmøn • Råby Sø og Busemarke Mose • Veddelsøen • Genskabelse af Borre Sømose og Borre Enge • Der udbygges med skovarealer mellem Hegnede og Klosterskov med genskabelse af Maglemose. 	Budgetterede projekter gennemføres. Udmøntning af NATURA 2000 skal medtaget i vurdering af nuværende udvikling.	Statslige udgifter til arealopkøb, naturgenopretning og skovrejsning Areal vådområde (ha) Areal græs (ha) Areal skov (ha)	1000 ha vådområder 1000 ha overdrev 1000 ha skov Statslige udgifter: 15 mio./år Køb: i gennemsnit 100.000 kr./ha Naturgenopretning: 10.000 kr./ha Skovrejsning: 30.000 kr./ha N-reduktion: Vådområde: 250 kg/ha Overdrev: 50 kg/ha Skov: 100 kg/ha
Synergieffekter ved større sammenhængende naturområder	Gennem de ovenfor beskrevne ændrede driftsformer, naturgenopretning og skovrejsning etableres et større og mere sammenhængende naturområde. Det vil på længere sigt bl.a. medføre større bestande af truede arter og en mere robust natur mv.		Velfærdsgevinst ved øget biodiversitet, robust natur mv.	Kan ikke værdisættes.
Gamle driftsformer og urørt skov på statslige arealer	Løvenge og græsningsskove etableres. Alle statsejede skovarealer drives efter retningslinjerne for naturnær drift.	Naturnær skovdrift som i dag. På Møn er der ikke traditionel skovdrift på SNS's arealer.	Etablerings- og driftsudgifter for gamle driftsformer (kr./år) Skovareal ud af skovdrift (ha)	Driftstab 1000 kr./ha/år. 1000 ha.
Formidling	Der formidles om naturen/geologien/kulturmiljø overfor besøgende, herunder skoletjeneste og andre interesserede	Geocenter Møns Klint realiseres.	Geocenter Møns klint (bortfald anlægsudgift år 1-2) Finansiering	95 mio. kr. ekskl. moms.

	målgrupper.		stat/amt/kommune/ fonde. Geocenter Møns Klint (bortfald driftsudgift pr. år)	6,2 mill.kr./år heraf 3 mill.kr løn.
Park infrastruktur	Stiplanlægning der sikrer kanalisering af den offentlige adgang uden om følsomme naturområder og gennem områder, der kan tåle belastningen. Adgangsmuligheder baseres på eksisterende veje og stier.	Eksisterende infrastruktur og budgettede udvidelser.	Ingen nettoeffekt	
Netværk med eksterne interessenter	Fokus på netværk med naturhistoriske foreninger, skoler, uddannelses- og forskningsinstitutioner samt internationale forbindelser.	Som i dag	Ingen netto effekt	
Administration	Nationalparken ledes ved central statslig styring	Eksisterende driftsansvar.		
Årligt driftsbudget inkl. eksisterende statsskovaktiviteter	Fastsættes senere.	Beregnes senere.	Øget statslig administrativ driftsudgift nationalpark ekskl. specifikt nævnte udgifter ovenfor (kr./år)	5 mio. kr./år
Driftsfinansiering (ekskl. egenindtægter)	Staten: 100 %	Ej relevant.		

9.3

Den lysegrønne store nationalpark (scenarium 2)

Variable	Scenarium 2 Den lysegrønne store nationalpark (fokus på friluftsliv, formidling og bosætning)	Basis-scenariet (ingen NP)	Effekt (målestok) Scenarium 2 minus basisscenariet	Kvantificeret effekt.
Vision	At udvikle det positive samspil mellem beskyttelse og benyttelse så mere natur giver flere benyttelsesmuligheder, og øget beskyttelse giver mere natur. At understøtte en økonomisk bæredygtig lokal erhvervsudvikling for Møn. At bidrage aktivt til markedsføringen af Møn som bosted og turistmål.	"En Grøn kommune i et blå hav" – konkretiseret i følgende indsatsområder i kommuneplanstrategi 2001: <ul style="list-style-type: none"> • Bosætning og boligbyggeri • Natur, miljø, friluftsliv og turisme • Arbejdsmarked og uddannelse • Erhvervs- og detailhandelsmiljø Realiseringen af Geocenter Møns Klint indgår alene i basisscenariet og scenarium 2.		
Fysisk afgrænsning	Hele Møn.	Hele Møn.		
Ejerskab for arealer	Ejerforholdene vil generelt forblive uændret. Mindre statslige opkøb af private arealer i planperioden til naturgenopretning, skovrejsning og ændrede driftsformer.	Ejerforholdene vil generelt forblive uændret. Statslige opkøb af private arealer til allerede planlagte og forventede projekter til naturgenopretning og skovrejsning.		
Benyttelse/ beskyttelse (zonering)	Nationalparkområdet zoner og klassificeres for bestemte anvendelser og aktiviteter. Der foretages på den måde interesseafvejning mellem de forskellige interessentgruppers ønsker. Der foretages ingen	Gældende retstilstand Amtets og statsskovdistriktets nuværende administrative praksis. Nuværende besøgstal på klinten 250.000-300.000 pr. år og Nyord ca.	Øget besøg af organiserede og uorganiserede skov/naturgæster (antal/år) Udbygning skiltning, stier, støttepunkter	Anslået stigning for besøg på klinten 50 % og Nyord 25 % jævnt stigende over 25 år. 2 mio. kr.

	adgangsregulering. Intensiv udbygning af støttepunkter og forsamlingssteder i området. Der er mulighed for at leve, bo og arbejde i nationalparken.	90.000 pr. år.	og forsamlingssteder, anlæg/drift (kr./år)	
Friluftsliv	Der er aktivitetsmuligheder for et bredt udsnit af organiserede og uorganiserede friluftaktiviteter inden for nationalparken. Udvidet skilte- og formidlingskoncept. Interessekonflikter løses ved zonerings. Jagt- og fiskerimuligheder udvides med udsætning og put & take søer.	Nuværende administrative praksis og publikums pres.	Øget privat udsætning jagtbart vildt og fiskeyngel (kr./år) Øgede privat lejeindtægter jagt og fiskeri (kr./år)	Øget udgift 4,5 mill.kr. Øget indtægt 9 mill.kr.
Kulturmiljøer	Der udarbejdes et kulturmiljøatlas over bevaringsværdige kulturmiljøer på Møn, der anvendes i formidlingen af de kulturhistoriske værdier samt i den generelle markedsføring af Møn som bosted og feriemål. Bevaring sikres alene gennem frivillighed. Bevaring af kulturmiljøer er afsat for aktivitet i forbindelse hermed.	Gældende planer og regler. Der udarbejdes et kulturmiljøatlas for Møn. Hermed følger forpligtelse til at bevare disse kulturmiljøer.	Ingen nettoeffekt	
Bosætning	Kommuneplanen og lokalplaner og andre initiativer anvendes til at skabe attraktive og levende bymiljøer uden særlige bygningsbegrænsninger. Der søges udviklet en særlig livsform på Møn. Der sikres i kommuneplan og lokalplaner nye byggemuligheder i bestående bysamfund. Der gøres en aktiv	Nuværende markedsføring, boligbyggeri og udvikling i befolkningens tal og befolkningssammensætning. Nuværende udvikling i pendlingsmønstre. Nybyggeri i tilknytning til kommune og lokalcentre. Huludfyldning i landsbycentrene.	Stigning i privat boligbyggeri (etage m ² pr år) Stigning i befolkningsudvikling (personer/år) Mindre stigning i ejendomsværdier end scenarium 1.	Indregnes ikke i direkte effekter p.g.a. afgrænsning Befolkningstilvækst 20 personer pr. år. + 0.25 % pr. år. Beregnet for 20 % af boligarealet på Møn.

	<p>indsats for at sikre aktiv udnyttelse af bestående bygninger i landdistrikterne.</p> <p>Der gøres en aktiv indsats for at skabe gode internetforbindelser.</p> <p>Ulvshale – en landsby i samklang med naturen: Ulvshale udvikles til en ny type lokalsamfund i samklang med både beskyttelse, benyttelse og genskabt natur.</p>			
Erhvervsudvikling	<p>Der gøres en aktiv indsats for at skabe lokal beskæftigelse i tilknytning til Nationalparken og den særlige livsform på Møn.</p> <p>Scenariet udbygges med konkrete forslag fra arbejdsgruppen for landdistriktsudvikling, når den endelige rapport foreligger.</p>	<p>Nuværende udvikling i lokale beskæftigelsesmuligheder.</p> <p>Erhvervsudviklingen indgår som en integreret del af kommunens samlede udviklingsstrategi.</p> <p>Der satses fortsat på at skabe udvikling i eksisterende virksomheder og på at skabe nye virksomheder ud fra lokalsamfundets egne ressourcer.</p>	<p>Stigning i erhvervsomsætning ekskl. turisme</p>	<p>Effekter medtages ikke i direkte effekter af nationalparken p.g.a. afgrænsning.</p>
Land- og skovbrug	<p>Land- og skovbruget (privat) inden for nationalparkområdet fortsætter på uændrede vilkår.</p> <p>Land- og skovbrugets deltagelse i parkens naturbeskyttelse og naturbenyttende foranstaltninger sker ved frivillighed og med fuld kompensation for eventuelle rådighedsindskrænkninger.</p> <p>Land- og skovbruget inden for nationalparken bliver centrum for udvikling af ny teknologi inden for miljøforbedring.</p>	<p>Nuværende udvikling.</p>	<p>Ingen isoleret nettoeffekt</p>	

Turisme	Nationalparken deltager aktivt i udviklingen og markedsføringen af turisme på Møn. Der etableres nye overnatningsmuligheder i tilknytning til nationalparken med respekt for områdets egenart og den særlige livsform på Møn. Der gennemføres kvalitetsforbedrende initiativer for nuværende sommerhusområder. Der etableres et selvstændigt selskab "Naturferie A/S" der står for udvikling og drift af turismerelaterede produkter og aktiviteter.	Nuværende udvikling baseret på bæredygtig turisme med respekt for naturværdierne. Destination 21.	Stigning turismerelateret omsætning	Stigning på 200 mill.kr. jævnt fordelt over 25 år.
Markedsføring	Nationalparken deltager aktivt i markedsføringen af Møn som bosted og turistmål. Markedsføringen udføres i samarbejde med GeoCenter Møns Klint, kommunen og Team Møn.	Team Møn markedsfører Møn som i dag.	Markedsføringsudgifter (kr./år)	+ 2,7 mill.kr./år
Naturbeskyttelse på privatejede arealer	Som basisscenariet. Der satses på fondsmidler.	Eksisterende tilskudsordninger.	Ingen nettoeffekt	
Naturforvaltning – genopretning og skovrejsning	Som basisscenariet. Hvor der sker naturgenopretning sker dette med særlig henblik på benyttelse/udnyttelse.	Budgetterede projekter gennemføres.	Ingen nettoeffekt	
Synergieffekter ved større sammenhængende naturområder	Det forudsættes, at de naturmæssige fordele ophæves af et større publikumspres.		Ingen nettoeffekt	
Gamle driftsformer, naturnær skovdrift og urørt skov på statslige arealer	Skovdrift som i dag.	Skovdrift som i dag.	Ingen nettoeffekt	
Formidling	Formidlingsaktiviteterne	Geocenter Møns	Statslig anlægsudgift	10 mio. kr. anlagt

	<p>samles omkring Geo-center Møns Klint. Der suppleres med et mindre formidlingscenter på Ulvshale-Nyord der tillige fungerer som lokalt kulturcenter og samlingssted. Der fokuseres på formidling af naturen/geologien/kulturmiljø på hele Møn overfor turister og andre besøgende, herunder skole-tjeneste. Der er endvidere fokus på aktivitetsbaseret formidling af naturen samt oplevelsesorienterede aktiviteter i øvrigt – natur, safari, team-building m.v.</p>	Klint realiseres.	<p>formidlingscenter Ulvshale-Nyord (kr., anlægsår)</p> <p>Kommunal driftsudgift formidlingscenter Ulvshale-Nyord (kr./år)</p> <p>Øvrige formidlingsaktiviteter (stat/kommune: 50/50 %)</p>	<p>år 2010</p> <p>1 mio. kr./år</p> <p>1 mio. kr./år</p>
Park infrastruktur	<p>Stiplanlægning, der sikrer kanalisering af den offentlige adgang uden om følsomme naturområder, og gennem områder, der kan tåle belastningen. Sikring og udbygning af tilkørselsforhold og vejnet/cykelstier til parken med tilstrækkelig kapacitet og kvalitet. Nyanlæg nødvendigt.</p>	Eksisterende infrastruktur og budgettede udvidelser.	<p>Nyanlæg stier, veje, p-pladser o.l. (staten)</p> <p>Øgede driftsudgifter (staten)</p>	<p>3 mio. kr./år</p> <p>1 mio. kr./år</p>
Netværk med eksterne interessenter	<p>Levende, aktive netværk. Fokus på netværk med lokale foreninger, landbrug, erhvervsliv, lokal-samfund og kommune. Intra-europæiske netværk.</p>	Som i dag		
Administration	Nationalparken ledes af en direkte valgt lokal bestyrelse med erhvervsrepræsentation	Eksisterende driftsansvar.		
Årligt driftsbudget inkl. eksisterende statsskovaktiviteter	<p>Fastsættes senere. Indtægter foranlediget af publikum kanaliseres</p>	Beregnes senere.	Øget administrativ driftsudgift ekskl. ovennævnte drifts-	5 mio. kr./år

ter	over i ny natur og foranstaltninger til naturforståelse.		udgifter (kr./år) Finansiering se nedenfor.	
Driftsfinansiering (ekskl. egenindtægter)	EU: 25 % Stat: 25 % Kommune: 25 % Erhvervsliv og organisationer: 25 %	Ej relevant.		